

**Lunds Universitet  
Sociologiska Institutionen  
Soc 344; 41-60 p  
Vårterminen 2003**

**Fredens drottning  
Medjugorje – ett samhälle i förändring**

**Författare: Bozo Budimir**

**Handledare: Anita Dahlgren**

## ABSTRACT

Författare: Bozo Budimir  
Titel: Fredens drottning;  
Medjugorje – ett samhälle i förändring  
Uppsats: Soc. 344, 41-60p, 10p  
Handledare: Anita Dahlgren  
Sociologiska Institutionen, vårterminen 2003

### Problem / Bakgrund:

Medjugorje är ett samhälle med c:a 4000 invånare i södra Bosnien-Hercegovina, som är föga känt i den protestantiska delen av världen, medan det inom den katolska kretsen bär en hög status på grund av uppenbarelser som äger rum där. De enorma pilgrimsskaror som årligen strömmar in i Medjugorje påverkar samhället och det sker en infrastrukturell utveckling.

### Syfte:

Att försöka ge en inblick i Medjugorjebornas vardag, eller en inblick i vardagen i ett samhälle i förändring som är orsakad av religiösa fenomen.

### Kortfattad beskrivning av uppsatsen:

Efter en materialsamling, iakttagelser och intervjuer, som skedde under ett besök på orten fick jag en klarare bild av samhällets vardag och den infrastrukturella förändringen. Jag analyserar samhällsstrukturen, moralen och mentaliteten. Jag diskuterar även "den dinariska människans" levnadssätt, samt försöker ge även en religionssociologisk synvinkel på Medjugorje och liknande fenomen och dess komponenter.

### Slutsatser / Resultat

Trots de stora ekonomiska vinningarna så fortsätter Medjugorjeborna att leva enligt gamla traditioner med mannen och storfamiljen i centrum. Det finns å andra sidan några yttre tecken på pågående mentalitetsförändringsprocess.

### Nyckelord:

Tradition; Religion; Familj; Den dinariska människan;

# **Innehållsförteckning**

## **”Fredens Drottning”**

### **(Medjugorje – Ett samhälle i förändring)**

<b>Innehållsförteckning</b>	<b>Sid. 1</b>
<b>Prolog</b>	<b>Sid.2</b>
<b>1. Inledning</b>	<b>Sid. 6-8</b>
<b>2. Syfte</b>	<b>Sid. 8-11</b>
<b>3. Metoddiskussion</b>	<b>Sid. 11-13</b>
<b>4. Den medjugorianska samhällsstrukturen</b>	<b>Sid. 13-25</b>
4:1 Arbete/Skola	Sid. 14-15
4:2 Familjen/Hemmet och förpliktelser	Sid. 15-19
4:3 Kyrkan – Religionen	Sid. 19-22
4:4 Vikten av omgivningen	Sid. 22-25
<b>5. Den medjugorianska moralen och mentaliteten</b>	<b>Sid. 25-27</b>
<b>6. Den dinariska människan</b>	<b>Sid. 28-32</b>
<b>7. Medjugorjefenomenet genom religionssociologin</b>	<b>Sid. 32-37</b>
7:1 Att studera religionen sociologiskt	Sid. 33-34
7:2 Vad är inte en religionssociologisk studie?	Sid. 35-35
7:3 Religionssociologisk syn på vissa faktorer vid förändringen av Medjugorje	Sid. 35-37
7.3.1 Myten	Sid. 35-36
7.3.2 Magin	Sid. 36-37
<b>8. Slutsatser sammanvävda i en epilog</b>	<b>Sid. 37-39</b>
<b>Litteraturförteckning</b>	<b>Sid. 40</b>

## Prolog:

Den 24 juni 1981 börjar uppenbarelsen i en liten by i Bosnien – Hercegovina. Det är då 6 barn (4 flickor och 2 pojkar) ser en uppenbarelse av Den Saliga Jungfru Maria. Uppenbarelsen ägde rum vid en by kallad Podbrdo<sup>1</sup>. Medan barnen vaktade sina får fick de en gemensam vision av en ung och vacker kvinna som såg ut som Madonnan.

Jag kommer framöver försöka återge berättelsen om de första 7 dagarna av uppenbarelsen eftersom alla barnen är eniga om de första 7 dagarnas händelser. Efteråt började vissa få individuella uppenbarelsen medan några aldrig återsåg Madonnan.

Så här gick det till:

Den först dagen (81/06/24/), omkring klockan 18, såg barnen: Ivanka Ivankovic, Mirjana Dragicovic, Ivan Ivankovic, Milka Pavlovic, Vicka Ivankovic och Ivan Dragicovic, i byn kallad Podbrdo (vid berget Crnica), en ung och vacker kvinna med ett barn i famnen. Hon sa inget, men hon visade dem med en handrörelse att hon vill att de skulle närma sig. Barnen, som blev överraskade och skrämde, närmade sig inte, även om de med detsamma trodde att det handlade om Madonnan.

På morgonen, den 25 juni 1981, begav sig barnen vid samma tid till stället där de dagen innan hade sett Madonnan, i förhoppningen att få återse henne.

Plötsligt lystes det till och barnen såg Madonnan, men utan barnet i famnen. Hon var obeskrivligt vacker, glad och log. Hon började genast vifta med händerna, för att på så sätt ge barnen ett tecken på att hon vill att de skall komma närmare. Barnen samlade modet och sprang mot henne. Då de kom fram till henne föll de på knäna och började bedja ”Fader Vår” och ”Ave Maria”.

Madonnan bad tillsammans med dem.

Efter bönen började hon samtala med dem. Den första som hon talade med var Ivanka. Hon frågade efter sin mor, som hade gått bort två månader tidigare. Mirjana frågade Madonnan efter något slags tecken som skulle bevisa att de inte ljuger eller har blivit galna, som några redan menade.

Slutligen, då Madonnan skulle bege sig av sa hon till dem: ”Farväl Mina Änglar!”. Innan dess då barnen frågade henne om hon kommer att visa sig igen imorgon, svarade hon positivt med en huvudböjning. Hela denna vision var så obeskrivligt vacker, enligt barnens vittnesmål.

Ivan Ivankovic och Milka Pavlovic var ej närvarande bland de barn som hade sett Madonnan

---

<sup>1</sup> Namnet är slaviskt och betyder något som befinner sig under ett berg ([www.medjugorje.hr](http://www.medjugorje.hr))

dagen innan. I deras ställe var det Maria Pavlovic och Jakov Colo. Sedan dess har dessa sex barn, enligt sina egna vittnesmål regelmässiga uppenbarelser. Milka Pavlovic och Ivan Ivankovic, som var med första gången då uppenbarelsen skedde, återsåg aldrig mer madonnan, även om de anslöt sig till de andra barnen vid flera tillfällen för att få återse henne. Den 26 juni 1981, hade barnen med redan stor nyfikenhet inväntat samma ögonblick för att få återse Madonnan, så de begav sig till samma ställe för att träffa henne. De var väldigt lyckliga, men denna deras lycka var blandad med oro på grund av osäkerheten som tryckte ner hela händelsen. Detta till trots, kände barnen någon mystisk inre kraft som drog dem till Madonnan. Medan de gick lyste det tre gånger. Det var ett tecken både för dem och för dem som följde efter dem att detta är platsen där Madonnan befinner sig. Denna gången visade hon sig längre än tidigare, samma dag försvann hon plötsligt, men när barnen började bedja återkom hon. Hon var vacker, lugn och harmonisk. Redan hemifrån hade en man, som var med i gruppen som anslöt sig barnen, med sig, på grund av de äldre kvinnornas krav, en liten flaska med vigvatten, för att barnen skulle spruta det på väsendet, för att vara säkra på att det inte handlar om Satan. När de var mittemot Madonnan, tog Vicka vigvattnet, hällde det över Madonnan och sa: ”Om du är madonnan så stanna med oss; Om du inte är det gå ifrån oss!”. Madonnan log vid den här gesten och stannade med barnen. Då frågade Mirjana henne vad hon heter och hon svarade: ”Jag är den Saliga Jungfru Maria”. Samma dag då barnen gick ner från Podbrdo, visade sig Madonnan ännu en gång, med ett kors i handen, men bara för Maria. Hon sa till henne: ”Fred, Fred, Fred Och Bara Fred”. Och hon la till två gånger medan hon grät: ”Fred måste börja härska mellan människor och Gud”.

Den 27 juni 1981, visade sig Madonnan tre gånger för barnen. De ställde henne olika frågor till henne, och hon svarade gärna. Vad gäller prästerskapet sa hon: ”Låt prästerna tro och skydda folkets tro”. Mirjana och Jakov bad henne igen att lämna ifrån sig något tecken eftersom ryktena spred sig om att de är lögnare och knarkare. Madonnan sa till dem: ”Var inte rädda för någonting!”. När de skiljdes frågade barnen om de skulle få mötas igen då svarade Madonnan med en huvudböjning igen. Medan de gick ner från Podbrdo visade sig Madonnan igen och sa: ”Farväl mina änglar! Gå i Fred!”.

Den 28. juni 1981, redan i gryningen började det samlas folk som kom från många olika håll. Vid middagstiden var det nästan 15 000 människor. Samma dag, frågade pastorn Jozo Zovko barnen vad de hade sett under de sista dagarna. Madonnan visade sig igen vid samma tid som hon brukade. Barnen bad tillsammans med henne och ställde därefter några frågor till henne. Till exempel frågade Vicka henne: ”Vår fru, vad önskar du dig av våra själasörjare?”. Hon

svarade ”Låt folket be och vara stark i tron!”, och vad gäller prästerskapet sa hon att hon vill att de tror och även hjälper andra i detta.

Den dagen, visade sig Madonnan några gånger. Under en sådan seans frågade barnen henne om hon kunde visa sig i kyrkan så att även alla andra kan få se henne. På denna frågan svarade hon: ” Saliga äro de som tror och det utan att se någonting!”.

Barnen kände sig som i paradiset.

Den 29. juni 1981, fördes barnen till staden Mostar för en läkarundersökning på säkerhetspolisens begäran. Undersökningen visade att barnen var fullständigt friska. Läkaren som ledde det medicinska arbetslaget sa vid detta tillfället: ”Barnen är inte galna, utan de som tog dem hit är galna!”. Den dagen kom det som mest folk på uppenbarelseberget. Så fort barnen kom till platsen och började bedja, visade sig Madonnan för dem med en gång. Hon kallade alla troende till bön och sa: ”Låt folket vara starkt i tron och inte vara rädda för någonting”. Samma dag var det en läkare från det medicinska arbetslaget närvarande som följde barnens beteende under uppenbarelsen, och hon uttryckte sin önskemål om att få vidröra Madonnan. Då barnen fick lov till detta från Madonnan rörde hon, med barnens hjälp, vid Madonnans axel med sin hand, och hon skälvde till. Trots det att hon var misstänksam mot händelserna så bevitnade hon detta och la till: ”Där finns någonting onaturligt!”.

Samma dag helade Madonnan ett barn som heter Daniel Setka. Hans föräldrar tog dit honom och bad Madonnan om hans tillfrisknelse. Madonnan lovade att hela honom. Hennes anspråk var att föräldrarna skulle bedja, fasta och vara starka i tron. Efter detta tillfrisknade barnet.

Den 30. juni 1981, kom det två flickor, och ville bjuda ut barnen på en utflykt<sup>2</sup>, men deras egentliga syftet var att föra bort barnen ifrån uppenbarelseplatsen och att fördröja dem tills tiden för uppenbarelsen var förbi.

Även om de befann sig långt ifrån Podbrdo, bad barnen att få komma ut ur i bilen i vanlig tid, som om de var kallade av en inre röst. Bilen stannade av sig själv, som om något hade gått i sönder. Så fort de gick ut och började bedja, visade sig Madonnan från uppenbarelseberget, som var beläget några kilometer därifrån. Madonnan gick dem till möts och bad tillsammans med dem 7 ”Fader Vår”. På detta sätt misslyckades alltså de två flickornas bedrägeri.

Efter denna händelse, förbjöd kommunistiska regimen barnen och de övriga troende att besöka uppenbarelseplatsen Podbrdo. Madonnan fortsatte ändå att visa sig för dem på olika

---

<sup>2</sup> Många källor har samma förklaring angående dessa två flickor och det är ungefär att de var ditskickade av den jugoslaviska underrättelsetjänsten s.k. UDB för att bryta kedjereaktionen av uppror hos kroater som ansåg sig stärkta och ”utvalda” till detta genom uppenbarelsen.

platser, i deras hem eller ute på fälten. Barnen, som nu var lite modigare, talade obesvärat med Madonnan och lyssnade gärna på hennes råd, varningar och meddelanden.

Situationen utvecklade sig på detta sätt till den 15 januari 1982. Under tiden, började pastorn tillkalla troende till kyrkan för att ta del av bönen som leddes av barnen. Och just där visade sig Madonnan för dem några gånger. Pastorn, Jozo Zovko, såg själv Madonna en gång under tillbedjan av rosenkransen och han avbröt bönen med det samma och började lovsjunga ”Så Vacker Du Är Jungfru Maria”. Hela församlingen märkte att någonting ovanligt hände honom, och senare vittnade även han att han vid detta tillfället såg Madonnan.

Han, som fram till dess inte bara var skeptisk utan även en hård motståndare till alla rykten om Madonnans uppenbarelser blev en skyddsängel för hela händelsen, vilket han hamnade i fängelset för.

Från och med den 15 januari 1982 hade barnen uppenbarelser inne i kyrkans sakristia, i ett litet utrymme där präster har sina tillbehör. Denna lösning erbjöd pastorn dem på grund av de uppkomna svårigheterna.

Från april månad 1985, på Biskopens ansökan, bytte barnen denna plats med ett rum inne i pastoratet<sup>3</sup>. Under hela denna tiden uteblev fenomenet, men enbart i 5 dagar.

Madonnan har inte uppenbarat sig alltid på samma plats och uppenbarelserna har inte heller varit lika långa. Ibland varade de bara i två-tre minuter och ibland kunde de vara i en hel timme. Samtidigt så visade sig inte Madonnan alltid när barnen ville det eller önskade sig det. Ibland bad barnen och förväntade sig hennes ankomst, men Madonnan visade sig inte för dem just i detta ögonblicket utan senare, och helt plötsligt. Det fanns dagar då fenomenet förkom då barnen inte alls var inställda på det och inte alls tänkte på Madonnan.

Hon lovade aldrig att hon skulle återkomma vid någon viss tid så att ingen skulle kunna förutsäga hur och när hon kom att uppenbara sig.

Madonnan visade sig inte bara för de ovannämnda barnen utan även för andra människor med annan bakgrund, kultur och ålder.<sup>4</sup>

---

<sup>3</sup> Den administrativa området, där kontor och även prästboplatser finns kallas Pastoratet.

<sup>4</sup> ”Gospine Poruke Zupi Medjugorje” eller ”Madonnans meddelanden till pastoratet Medjugorje”; 1983. okänd utgivare; inhandlad på en loppmarknad i Medjugorje; Sidor 1-8;

## Medjugorje

### 1. Inledning:

Medjugorje ligger i Bosnien-Hercegovinas södra del, den del som kallas Hercegovina. Det är ett, huvudsakligen, bergigt område som i sin östra del gränsar mot Montenegro och i sin södra och sydvästra del mot Kroatien och den norra delen gränsar sig mot Bosnien.

Hercegovina ligger mittemellan två geografiska områden: det bergiga i norr och slätten i havets närhet i söder. Området har en yta på 9948 kvadratkilometer och ligger 2000 meter över havet, vilket gör det utmärkt för odling av viss gröda som t.ex. vin och tobak. Regionens huvudstad är Mostar. Södra Hercegovina, där bl.a. Medjugorje ligger har Medelhavsklimat. Medjugorje har idag cirka 4000 invånare. Alla Medjugorjes invånare är kroater till nationaliteten och talar kroatiska<sup>5</sup>. Medjugorje-området har, genom historien präglats av stora folkmigrationer främst orsakad av ekonomiska skäl men även av politiskt förtryck, som i sin tur orsakades av de stora politiska omvälvningarna på Balkan. Det räcker att nämna att det bildades uppemot fyra olika stater i regionen på mindre än ett sekel. Medjugorjeborna emigrerade i ett mindre antal främst till Syd- och Nordamerika i början av seklet bortdrivna både av hunger och politiskt förtryck från den serbiskdominerade statens sida. Den stora migrationen börjar efter andra världskriget då kommunismen framträder i det nybildade Jugoslavien. Medjugorje och hela Hercegovina området var kända som motståndare till kommunismen under andra världskriget och anhängare till den pro-fascistiska rörelsen i Kroatien som kallade sig själva för Ustasa<sup>6</sup>.

Kommunisterna som vann andra världskriget och drev bort Hitlers tyska armé från dessa områden började då att ta itu även med Ustasaanhängare, vilket drev många av dessa människor på flykt till Europa under täckmantel, av ett tillfälligt arbete, som visade sig vara mycket längre än tillfälligt. Det är värt att nämna att en större del av immigranterna (eller ”Gastarbeiters” som de kallades efter det tyska ordet som betyder gästarbetare) begav sig iväg av ekonomiska skäl men det fanns även regimotståndare, som sökte sin frihet i andra länder som t.ex. Australien, Sverige, Kanada, men framförallt Västtyskland. Jugoslaviska kommunister utropade alla regimotståndare till statens fiender, vilket gjorde deras återvändo nästan omöjlig, samtidigt som det satte en verkligt försvarande stämpel på deras kvarvarande familjer, vilket gjorde även deras liv mycket svåra. Det är värt att nämna att även de som

---

<sup>5</sup> [www.medjugorje.hr](http://www.medjugorje.hr)

<sup>6</sup> Ustasa betyder ”en som reser sig”



emigrerade av alldeles skäl skröt, när demokratiska förändringar kom 1990, om att även de tillhörde den politiska emigrationen, och drog på så sätt fördel av det tunga korset som de politiska emigranterna hade fått bära.

Invånare i Medjugorje, stärkta av övernaturliga händelser i området (med sin början 1981) och försvagandet av den kommunistiska regimen (i och med Titos död 1980), börjar så småningom återvända till Medjugorje vilket medförde en befolkningsökning med en tredjedel av det forna antalet. Idag ser Medjugorje helt annorlunda ut. Det är inte längre någon by, utan ett samhälle, som man i sin utveckling (vad gäller infrastrukturen) kan jämföra med nästan vilken västerländsk stad som helst, förutsatt att de har ett ungefärligt lika högt invånarantal. Fasad som orsakades av kriget 1991-1995 har inte drabbat Medjugorje i så stor skala som andra delar av landet, så vallfärder upphörde inte under kriget, utan blev bara fler och fler. Det kom troende från hela världen för att se och uppleva mirakulösa tillfriskanden, be till Madonnan och för att kanske få uppleva en uppenbarelse själv. Medjugorje kallas idag för ”Världens Spirituella Centrum” av självaste påven Johannes Paulus II. Det har, sedan 1985 (då man började föra räkningen), delats ut 13 006 440 Kristi Lekamen, d.v.s. nattvardsbröd, i Medjugorje.

För att jämföra räknade jag ut att om varje invånare i Medjugorje hade varit troende katolik, döpt, konfirmerad (d.v.s. minst 16-17 år, som är vanlig ålder för konfirmation efter att ha genomgått katekesen), hade tagit emot Första Nattvarden, avstått från döds synde och/eller hade biktat sig för en präst, samtidigt som han eller hon respekterar den eukaristiska fastan (bara vatten en timme innan mässan) och på så sätt varit teologiskt sett kapabel att varje dag ta emot Kristi Nattvard under mässan, så skulle det betyda 8 736 000 Lekamen sedan 1985. Det är alltså en oerhörd ström av pilgrimer, som besöker Medjugorje varje dag (många av dem är inte heller beredda att ta emot Kristi Lekamen vilket visar på ännu större antal pilgrimer än vad ovannämnda beräkning visar). Förutom pilgrimer som kommer till Medjugorje av religiösa skäl, kommer det även en stor mängd turister som vill se miraklet. Det har skett mycket i Medjugorje, från själva uppenbarelsen och Madonnans meddelanden till folket till mirakulösa tillfrisknande från sjukdomar som t.ex. multipel skleros, som är en obotlig sjukdom till att blinda börjat återfå sin syn o.s.v.. Kyrkan i Medjugorje ville, som det sägs på hemsidan, dokumentera och undersöka dessa tillfrisknanden, just för att undvika eventuella anklagelser om bluffmakeri så att alla vittnesmål finns undertecknade av personer, vittnen och bestyrkta genom medicinska analyser utförda av medicinskt kunniga personer. Bland annat ur detta skäl söker sig många människor till Medjugorje, särskilt de som har ”förlorat allt hopp”,

det vill säga de som kanske inte är så troende men inte kunde hitta bot för sina sjukdomar på modernt medicinsk sätt och istället söker sig till det spirituella.

Denna väldiga ström av människor för med sig en utvecklingsprocess som förvandlar Medjugorje till en turiststad, som kan liknas vid vilket annat turistparadis som helst vid den närbelägna Adriatiska kusten. Invånare i Medjugorje lever på troende som kommer dit för att söka svar på sina böner.

Medjugorje växer, ekonomisk, men även statusmässigt. Bara det faktum att Medjugorje innan uppenbarelserna endast var en fattig by på Hercegovinas bergiga jord, som man måste passera förbi för att komma till havet. Det var en by som hade ca 2800 invånare innan uppenbarelserna, med en byskola, och allt annat som en sådan by förväntas ha. Denna "by" har idag en hemsida på Internet som presenterar byn och uppenbarelserna på, inte mindre än, 7 olika språk. Dessa fakta gör byn redan från början till ett paradiset för oss sociologer. Det är ett samhälle i förändring, som växer så snabbt att det har goda förutsättningar att, infrastrukturellt sett, förvandlas till en stad om bara några år.

Jag har åkt till Medjugorje för att genomföra en "forskningsresa" och det såg numera ut (jag har varit där tidigare eftersom jag har min ursprung i Hercegovina) som en turiststad på någon semesterort, med alla souvenirbutiker och liknande, fast där säljer man inte accessoarer för stranden utan sakramentala föremål som rosenkransar, krucifix, bilder och statyer av Madonnan gjorda exakt efter beskrivningar från personer som har upplevt uppenbarelserna, biblar och liknande.

Om man hade hamnat i Medjugorje mitt i natten 1980 så hade man behövt "knacka dörr", för att be om en övernattningsrum, men idag är det annorlunda. Husena har blivit hotellanläggningar, enkla trädgårdar där man odlade potatis, lök och liknande har blivit golfanläggningar. Det finns auktoriserade verkstäder för alla kända bilmärken, ja, även för Volvo, välsorterade bensinmackor och restauranger som håller hög standard och har utsökta menyer, och en mängd andra följder av hastig utveckling orsakad av detta religiösa fenomen.

Denna utveckling fick mig att vilja skriva om Medjugorje och att vidarebefordra en inblick i dess invånarnas vardag till en läsarkrets som inte är så bekant med händelserna.

## **Kapitel 2: Syfte**

**Att försöka ge en inblick i Medjugorjebornas vardag, eller en inblick i vardagen i ett samhälle i förändring som är orsakad av religiösa fenomen.**

Jag var 11 år då jag besökte Medjugorje för sista gången innan kriget (1990-1991). 1989 hotade ett krig att bryta ut i den dåvarande Socialistiska Federativa Republiken Jugoslavien. Det var alltså långt senare än 1981 då det började talas om uppenbarelser i Medjugorje, d.v.s. året efter Titos död Berlinmurens fall gjorde att kommunismens kollaps kunde anas i luften. Så kallade "Gastarbeiters" började återvända från sina "tillfälliga" arbeten, pressen och medierna blev mera öppnade för västerländska demokratiska visioner, samtidigt som också intellektuella från utvisningen började återvända. Storserbiska idéer, med en framåtskridande Milosevic i den politiska spetsen, hotade och underminerade den kroatiska befolkningen i den Socialistiska Federativa Republiken Jugoslavien. Den, dittills, federativa armén som kallades för "Folkets Armé" började alltmer likna en missil i händerna på storserbiska fanatiker som inte brydde sig om konsekvenserna för genomförandet av sina utopier. Slovenien och Kroatien som federativa republiker, började tala om utnyttjandet av sina konstitutionella rätt till utbrytning.

Folket började söka sig till nationella symboler på bägge sidor. Serber firade 600-årsdagen av ett gammalt krigståg som t.ex. ett förlorat slag mot ottomanerna den 28 juni 1389 vid Kosovo fältet<sup>7</sup>. Kroater påminde sig om Kroatiens kulturella storhetstid under den medeltida staten Dubrovnik och Österrike-Ungern men även mindre storslagna militära "storhetstiden" under andra världskriget då den nazistiska Oberoende Staten Kroatien existerade och under sitt styre hade en större del av forna Jugoslavien. Det tillkom nationalistiska ledare på bägge sidor, Milosevic och hans anhängare i Serbien och Tudjman och hans på den kroatiska sidan. Visa av historiska misstag insåg de båda ett faktum – att alla system och alla ledare glöms någonstans i historieböckerna, men att kyrkan d.v.s. religion förblir och att den dessutom har en ganska stor makt och ett stort inflytande över folket. De satsade därför på att få respektive kyrkor att stödja sina idéer, genom att lova kyrkan, som var underminerad och på gränsen till förbjuden under kommunismen, att få tillbaka sina rikedomar och sin storhet. Man började gräva upp gamla helgonbilder och hjältar från forna tider och den väldiga propagandamaskinen transformerade freden som religionerna i grund och botten stödjer till, å ena sidan kallelse från själva religionen till attack mot den uppväckta draken som finns i grannens religiösa symboler, till försvarandet mot dessa å andra sidan. Då spelade Madonnan

---

<sup>7</sup> Svein Mönnesland; 1999; sidor 93-95; För Jugoslavie og etter; Sypress; Kosovo fältet är mera känt i Sverige under namnet Trastfältet (e.a.).

en ganska stor roll. Hon blev en ledstjärna för det kroatiska folket, man tillbad och dyrkade Madonnan som den hon är för katoliker – Kyrkans Moder.

Om man lägger till den katolska kyrkans ständiga insisterande på att just hon har bevarat kroatiska folkets kultur, språk och gamla traditioner i det serbisktdominerade Jugoslavien (vilket till en del var sant också) så såg man Madonnan inte bara som kyrkans, utan även folkets moder.

Som en del av det katolska gemenskapen var Medjugorje ingen by av stor betydelse, men området som byn ligger i – Hercegovina – har varit känt som ett upproriskt och mycket religiöst område, där större delen av befolkningen, stödde den kroatiska nazistiska regimen under andra världskriget (Ante Pavelic ledaren för pronazistiska Ustasa, samt flera andra regimen ledande personer kom från Hercegovina).

Tack vare detta uppfattades uppenbarelsen av kommunisterna som en aktion förd av kroater från Hercegovina för att återuppbygga nationalismen och var under en period även förbjuden d.v.s. det var förbjudet för barnen och pilgrimer att komma till uppenbarelseberget och bedja till Madonnan.

Medjugorje blev för folket en ny ”delning av Röda Havet”, ett tecken från ovan, och det står klart att de dyrkade Madonnan och Medjugorje mer än någonting annat. Medjugorje var huvudnyhet i landet, alla andra nyheter marginaliserades. Katoliker skrev i några av sina (tillåtna) tidningar om Medjugorje som en helig plats medan kommunisterna utnyttjade varje sida i statliga medier för att få Medjugorje deklarerat som en bluff och på så viss stoppa pilgrimsskarorna, som hade redan börjat strömma till landet.

Medjugorje började förändras. Byn började utvecklas och invånarna började med stolthet säga att de kom från Medjugorje. Medjugorjeborna slutade med att vara så beroende av städer intill och de började bli beroende av själva Medjugorje.

De intellektuella hade sin vision av Medjugorje och tillät sig inte ”köpa” historien om uppenbarelsen och dess manipulation i nationalismens syfte. Så har t.ex. en känd pop-rock band från Sarajevo med dissidentbakgrund och med unga intellektuella studenter i spetsen (som med bland annat denna sången startade en rörelse som fick heta ”New Primitives” och som ironiserade bl.a. primitivism och nationalismen) skrivit en ballad om Medjugorje, där en ung, ogift, italiensk rörmokare (med solida intäkter – som det heter i låten) kommer till Medjugorje för att få se Madonnan, men istället träffar han på sitt framtida livs kärlek. Hon spelar orgel i pater Johannes kyrka och han tar med henne till Italien, till ett bättre liv i väst.<sup>8</sup>

---

<sup>8</sup> Här ironiserade man Mirjana Dragicevics livsval, som gifte sig med en italiensk storföretagare vars företag tillverkar badrumskeramik.

Det har även idag gjorts satiriska visioner av Medjugorje och dess hastiga förändring och framväxt. Till exempel den kroatiska filmen ”Marshall” har sin handling förlagd till en kroatisk ö, där Titos ande börjar uppenbara sig och föra med sig stora turistiska intäkter till profitörer som passar på och utnyttjar detta. I filmen börjar människor undra varför just Tito? Och profitören säger: ”Jag skulle vilja att S:t Anton hade uppenbarat sig, men vi fick vad vi fick och det gäller att utnyttja det. Se på Medjugorje som det har växt sedan uppenbarelsen!” och de börjar tjäna pengar på gamla kommunister och partisaner som kommer drivna av sin nostalgi efter det numera förbjudna, ungefär som pilgrimer kom till Medjugorje för att återuppväcka den nästan förbjudna religionen.

Som sagt i inledningen så ser Medjugorje annorlunda ut idag. Den hastiga utveckling och det mirakulösa utnyttjandet av givna faktorer fick mig att begrunda och skriva ner några inblickar i en vardag, som kanske inte alls kommer att se ut så här bara om några år. Jag ville försöka fånga vissa stunder i denna vardag och genom en sådan betraktelse se och beskriva samhällets utveckling, samtidigt som jag ”dissekerar” mina erfarenheter med hjälp av sociologiska metoder. Hur ser vardagen ut för dessa människor?

Jag har alltså för avsikt att beskriva ”ett ögonblick” i livet hos människor i ett samhälle som befinner sig i en ständig evolution präglad av oerhörda historiska omvälvningar och också övernaturliga fenomen.

### **Kapitel 3: Metoddiskussion:**

Detta arbete är en samhällsbeskrivning med ”interaktion” som referens<sup>9</sup>. Den har grundats på litteraturstudier, men samtidigt ville jag använda mig av Medjugorjebornas berättelser om sin verklighet för att undvika att få en, enbart teoretisk vinkling, vilket jag anser att jag hade fått, om jag enbart använt mig av litteraturstudier. Efter funderingar och konsultationer, bestämde jag mig för att även göra en ”forskningsresa” till själva Medjugorje. Jag hade då för avsikt att genomföra en enkätundersökning, men som jag förklarar längre fram i texten, blev jag avrådd från detta på grund av folkets misstänksamhet mot sådana undersökningsformer. Detta

---

<sup>9</sup> Sverre Moe skriver på sidan 159, i sin bok ”Sociologisk betraktelse” följande: ”Förutom personaliserade enhetsbilder finner vi, också, samhällsbeskrivningar som har interaktion som referens. Samhällets omvärld uppfattas då som det mellanmänniska och vardagliga samspelet. Det är ofta bilden av det traditionsfyllda, informella, kollektiva och solidariska vi möter, t.ex. genom begrepp som ”familj”, ”nätverk”, ”närmiljö” och ”uppväxt”. ... Till skillnad från rena konstruktioner som behov och livsvärld, handlar det nu emellertid om att betrakta samhället utifrån bestämda sociala system, att betrakta den systematiska mångfalden utifrån system som har vissa kvaliteter.”

(Moe, Sverre; 1996; sid. 159; Sociologisk Betraktelse; Studentlitteratur AB;)

betydde att jag fick göra några informella ”intervjuer” i stället. Jag genomförde dem muntligt, i samtal med folket, utan bandspelare, och antecknade svar på mina frågor i efterhand ur minnet. Jag valde av två skäl framförallt unga människor. För det första eftersom de är en generation som i framtiden kommer att få spela en roll som bärare av förändringens fana och därför att ungdomar är villiga att prata om detta och villiga att ge ärliga svar utan baktankar. Jag genomförde även 2 likadana intervjuer med personer över 30-års ålder, en man och en kvinna. Fakta om Medjugorje och dess förändring var inte så lätt att skaffa fram.

Myndigheterna i trakten visade sig vara ganska arroganta och misstänksamma mot undersökningar av denna typ och inte alltför villiga att ställa upp. Jag blev i stort sett begränsad till källor som jag hade tillgängliga även i Sverige – d.v.s. tryckta källor och Internet.

Jag insåg att om jag skall få en rättvis bild av Medjugorjebornas liv så måste jag komma in i ”stadens” livssfärer, så jag placerar mig bland folk och inte på någon plats där folk skulle komma till mig utan jag var ”på deras fält” istället. Jag ville ge en ”stillbild” eller en serie av stillbilder ur vardagen. Dessa korta sekvenser förutsätter en gemensam nämnare. För mig bygger en sådan gemensam nämnare, för beskrivandet av ett samhälles liv och ramar (eller institutioner) inom vilka detta livet rör sig, upp en samhällsstruktur. Jag valde då att komma åt samhällsstrukturen i Medjugorje och att sära på den institutionella kompositionen som samhällsstrukturen utgör och beskriva delarna var för sig. Därför lägger jag fram ”Den Medjugorianska samhällsstrukturen”. Vidare så använder jag mig också av egna erfarenheter, eftersom jag har mitt ursprung i trakterna i närheten och jag anser en sådan ”källa” vara av vikt för beskrivandet av detta forskningsprojekt. Jag använder mig inte av religionssociologin så mycket, men ägnar ett kapitel åt detta, med syftet att bevisa att jag även hade dessa resonemang tillgängliga och kunde bruka dem i uppsatsen och att de har påverkat mitt resonemang. Jag går inte in på det religiösa i sig, framförallt eftersom jag anser det vara mera teologiskt än sociologiskt viktigt. Jag går inte in på det s.k. paranormala heller av samma skäl och försöker inte bevisa om uppenbarelserna är sanna eller falska utan koncentrerar mig på själva samhället. Jag försöker även med tydliga exempel ge läsaren en enklare förståelse av mitt tankesätt, samtidigt som jag applicerar de klassiska tankegångarna inom sociologisk teori som kan visa sig vara relevanta för mitt forskningsprojekt för att visa var jag har hämtat mina resonemang. Jag gör mitt bästa för att, vilket är ytterst viktigt i varje sociologisk undersökning, försöka vara så objektiv som möjligt, detta med tanke på min ursprung i trakten och det varma mottagandet från mina värdar under min forskningsresa.

I följande kapitel kommer jag att återge ”Medjugorjes inre” och mina upplevelser av Medjugorje och dess invånare på det sätt som de har berättat för mig och jag har tolkat dem.

#### **Kapitel 4: Den medjugorianska samhällsstrukturen:**

Jag har den åsikt att man bör, om man skall betrakta en stillbild hos ett samhälle (det gäller även i Medjugorjes fall), fokusera sina betraktelser till en konstruktion av samhällsstrukturen och även i ganska hög grad moralen.

Slavo Kukic, skriver i sin bok ”Sociologija” (som används bl.a. som lärobok i sociologi på Universitetet i Mostar och Sarajevo) att den brittiske antropologen Alfred Reginald Radcliffe-Brown (1881-1955) – men även vissa av hans efterträdare som Bronislaw Malinowski, Robert Firth och andra – utgår från tesen att samhällsstrukturen innefattar alla sociala förbindelser mellan människorna i den konkreta verkligheten, som vi sysslar med är samhällsstrukturen ”en samling verkligt existerande förhållanden i det givna ögonblicket som förbinder vissa människor”. Han märker även att ”utforskningen av strukturer eller ömsesidig beroende sociala delar av systemet är oskiljaktigt sammanknutna med utforskningen av funktioner, eller hur allmänna delar av systemet ’fungerar’ i förhållande till varandra och till enheten.<sup>10</sup>

Han nämner likaså en viktig roll som Max Weber har spelat på samma sida där han säger:

”Det är klart att Max Webers vetenskapliga verk har haft en viktig påverkan på förståelsen av begreppet struktur. Hans påverkan märks framförallt i den brittiska strukturalistiska skolan, men även hos nutida amerikanska sociologer. Gällande förståelsen av den sociala strukturen, intas en särskild plats av vissa begrepp som härstammar från Weber: ”idealtyper”, ”den komparativa gruppen” eller statusgruppen, ”den traditionella” ”den karismatiska” och ”den byråkratiska rollen” hos de styrande eller hans definition av ”status”, ”roller” o.s.v.<sup>11</sup>

Han nämner vidare, på samma sida, ”en respektabel grupp sociologer”, och däribland också: Talcott Parsons, Edward Shils, Robert Merton och Daniel Bell, men även andra – som bygger upp den strukturalistisk-funktionalistiska analysen där, bland annat, vikten av

---

<sup>10</sup> Kukic, sidan 96. (HKD Napredak 1996) <sup>10</sup> Kukic är en kroatisk sociolog verksam bl. a. vid universitet i Mostar och Sarajevo

<sup>11</sup> Kukic sidan 96 (HKD Napredak 1996)

sammanknytning av den samhällsliga strukturen med interaktionella samband mellan individer betonas.

Samhällstrukturen förstås, helt enkelt, som en samling institutioner, och dessa tas återigen som manifestationer på strukturen. Sagt med Parsons vokabulär är samhällsstrukturen ”en institutionell integration”<sup>12</sup>.

Jag har vid mina betraktelser sett samhällsstrukturen på likadant sätt – det vill säga som ett vardagligt samspel av institutioner som man måste ta isär och undersöka var för sig om man söker fördjupa sig i vardagen i ett samhälles liv.

I Medjugorjes fall skulle samhällstrukturen kunna se ut så här:

1. Arbete/Skola -
2. Familjen/Hemmet och förpliktelser –
3. Religionen/Kyrkan –
4. Omgivningen/Grannar och Nära och Kära

#### 4:1 *Arbete/Skola*

Medjugorjeborna, och folket från byarna i Hercegovina i allmänhet är väldigt beroende av sina vardagssysslor, vare sig det gäller att arbeta i vingården eller ute på tobaksodlingarna, någon arbetsplats eller om det förväntas att man ska visa sig vara duktig i skolan. Det sistnämnda bör inte försummas så att man får en uppfattning av Medjugorje och Hercegovina som outvecklade och lågutbildade delar av världen. Det är viktigt att nämna att ett, rätt så fattigt område, som Hercegovina är, har en väldigt stor andel ungdomar med olika universitetsutbildningar. De flesta, vars föräldrar hade ekonomiska möjligheter till detta (Bosnien och Hercegovina har inte jämförbart system vad gäller studiemedel som Sverige har), har flyttat upp till Zagreb eller Sarajevo och utbildat sig där. Faktum är att närmare hälften av Kroatiens doktorander, läkare, revolutionärer, politiker och diverse andra grupper där hög utbildning ses som ett måste, utgörs, av män framförallt, men nu alltmera även av kvinnor som kommer från Hercegovinas byar, och som en gång i tiden har gett sig iväg, som man säger i Hercegovina ”för att följa magen efter brödet” – ett uttryck som på rätt sätt speglar många människors liv.

---

<sup>12</sup> Kukic sidan 96 (HKD Napredak 1996)



Många dagstidningar och särskilt den så kallade ”gula pressen”<sup>13</sup> har gjort reportage och undersökningar som har sysslat med denna problematik och undrat hur och varför är det just folk därifrån som lyckas, och ingen har kommit fram till den mycket enkla slutsatsen – de har ingenting att återvända till om de inte får sitt diplom och skaffar sig en utbildning. Deras liv kommer då att bli knutet till jordbruk och fattigdom.<sup>14</sup>

Vad gäller traktens arbetsmoral så kan det räcka med att jag nämner att den hercegovianska tobaken är av hög kvalité och att en stor mängd av tobaksskörden varje år köps av utländska tobaksjättar (som t.ex. Philip Morris och liknande) eftersom tobaken från Hercegovina har, menar experter, en sammanbindande funktion när den blandas med andra tobakssorter, som i sin tur ger en fylligare smak åt cigaretterna.

Även vinodlingen är omfattande och vinstgivande. Viner från Hercegovina är av välkänt kvalité och internationellt välmottagna. Jag skriver ofta Hercegovina istället för Medjugorje eftersom jag har vid flera tillfällen i mitt forskningsarbete, och genom bearbetningen av egna erfarenheter, kommit fram till att Medjugorje är en by som, om man bortser från uppenbarelserna och dess följder, inte skiljer sig från andra byar med motsvarande invånartal i Hercegovina. Det kan i dessa fall betraktas som en del, i vilken helhet återspeglar sig.

Exempel på viner är Zilavka och Blatina, som har vid flera tillfällen fått bära internationella kvalitetsmärken och kan idag köpas i de flesta välsorterade vinbutiker världen över (ingår sedan någon tid tillbaka också även i Systembolagets ständiga sortimentet ).

#### ***4:2 Familjen/Hemmet och förpliktelser***

Varje gång jag är i Hercegovina känner jag en särskild ”gemeinschaft”. När man kommer från en kultur som ”Vår Kultur”<sup>15</sup> där kapitalismens grundpelare bestämmer veckans arbetstakt, som kan beskrivas ungefär så här: 07.00 – uppstigning; 07.05-07.15 hygien; 07.15-07.30 frukost; 08.00 börjar arbetsdagen och varar fram till 16.00; lunch och lite vardagsplikter (t.ex. räkningar o.s.v.) till 18.00; 18.00-19.30 motion; 20.00- 20.30 middag; efter detta kanske lite TV-tittande och vid 22.00 är det läggdags igen eftersom en ny arbetsdag väntar imorgon. Med

---

<sup>13</sup> Här menas framförallt den Zagrebaserade skvallertidningen Arena som i nästan varje nummer kommer med åtminstone något reportage av antingen Medjugorjes uppgång eller övriga Hercegovina som ofta har en negativ klang.

<sup>14</sup> Jag kommer återvända till detta då jag talar om de dinariska människotypen längre fram i texten.

<sup>15</sup> En benämning på den västerländska, av kapitalismen präglade kulturen, lånad från Anderson, Sten; 1997, Symposion Förlag; ur boken ”Känslornas Filosofi”

en sådan ”schemalagd arbetsdag” blir det inte så mycket ”plats” kvar för familjen, åtminstone inte för att umgås. De flesta som jag känner, som arbetar, studerar och bor själva, träffar sina egna föräldrar högst 2-3 gånger i månaden. Så när man, med sådan tidsuppfattning kommer någonstans där det, som författaren och poeten Djordje Balasevic säger bärs långsamma handur och där den som ”bara” är kusin till dig älskar dig lika mycket som din bror kan detta te sig överkligt och man börjar känna en väldig ”gemeinschaft”<sup>16</sup> och tänker: ”Det här är livet, alla bryr sig om varandra”. Det ter sig delvis överkligt också för mig som har mitt ursprung i Hercegovina, men det visar mig å andra sidan att det är alldeles normalt för en som har bott i Medjugorje (eller någon annanstans i Hercegovina) hela sitt liv. Detta blir som en slags rutin, någon inlärdd instinkt som säger till en att: de är dina! dem måste du ha hand om, eftersom de kommer att svara med samma medel!. Det blir som att fortsätta på en tradition som man har sett sin farfar och sin far utföra på ett visst sätt under långa perioder. Medjugorje, likt trakten i övrigt, är fortfarande ganska patriarkaliskt uppbyggt och ganska konservativt också. Detta har inte så mycket med religionen att göra som med traditionen.

Jag hänvisar återigen till sociologen Slavo Kukic som skriver om familjens betydelse och ägnar ett helt kapitel av sitt verk åt detta. Det står<sup>17</sup> alltså, bland annat, att familjen är, verkligen, en grundläggande samhällsgrupp och den grundläggande sociologiska kategorin. Sociologer bestämmer den oftast som sådan. För vissa är den en samhällelig kollektiv (Tönnies), för andra, bland vilka man kan apostrofera Kirkpatrick, en grundläggande sociologisk gemenskap. Vissa, som August Comte, underförstår i begreppet familj ”samhällets grundpelare”, medan andra ser den, som, helt enkelt, en biologiska enhet. En större grupp av sociologer och däribland även Charles Horton Cooley, bestämmer familjen som ”den primära samhälleliga formationen”<sup>18</sup>. Kukic skriver även om traditioner i nämnda bok. Han säger att man i det vardagliga livet hos samhälleliga kollektiv ”kan möta åtskilliga traditioner som delvis reglerar livet av medlemmarna i dessa kollektiv”. Han säger också att traditioner ”är inte reglerade med någon juridisk föreskrift, som många andra former av uppförandet (t.ex. vid födsel, vigsel, dödsfall, religiösa tillställningar o.s.v.), men medlemmarna vidmakthåller dem ändå.”<sup>19</sup>

---

<sup>16</sup> En term stiftad av den tyske sociologen Ferdinand Tönnies (1855-1936) och kännetecknas av de sociala relationer som har sitt ursprung i en omedelbar samhörighet som t.ex. släktskap, vänskap och närmiljö. Den präglar ett närsamhälle präglat av nära och täta relationer som i en familj eller släkt, där banden människor emellan är av varaktigt och ofta emotionellt slag och statusförhållandena är tillskrivna av tradition. ( Sociologiskt uppslagsbok; 1973; sidor 103 och 331.)

<sup>17</sup> Kukic; 1996; Kapitel 7, (HKD Napredak)

<sup>18</sup> Kukic;1996; sidor 183-184 (HKD Napredak)

<sup>19</sup> Kukic; 1996; sidan 216 (HKD Napredak) (fritt översatt från kroatiska)

När det gäller bestämmelsen av traditionen som den samhälleliga normen så refererar han till Ante Fiamengo, författaren till boken ”Grunder för den allmänna sociologin”<sup>20</sup>, som Kukic refererar till, anser att det mest acceptabla sättet då man under traditioner eller sedvänjor, innefattar samhälleliga regler eller normer är ”dessa som gradvis byggs upp i processen av det samhälleliga livet, i och med detta att de genom repetitioner, transformerar sig till traditioner som är *oskrivna regler* för uppförandet av medlemmar i en viss kollektiv”.<sup>21</sup>

Det är nödvändigt, tycker jag, att, vid varje analys av familjen som sociologisk institution, utvärdera även förhållanden i de ”underinstitutioner”, eller kategorier hos det givna fallet, som familjen innefattar innan man kan avsluta ett sådant kapitel. Då tänker jag framförallt på äktenskapet, och på förhållanden mellan man och kvinna. Att utvärdera äktenskapsförhållandena i Medjugorje kräver först att vi har en definition av äktenskapet som institution klar för oss.

Det finns flera sätt att se på äktenskapet (från den teologisk-sakramentala till den moraliska synen), men jag vill här framföra den amerikanske sociologen Glenn M. Vernons definition, som jag tycker är passande. Vernon, (1969), definierar äktenskapet som en ”sammanfattning av beteendemönster som är på ett eller annat sätt relaterade till sexuell aktivitet, barnafödande, barnuppfostrande och äkta make – maka förhållanden”. Detta inkluderar kulturella mönster såväl som dynamiskt – socialt samspel<sup>22</sup> (sid. 324). Vad gäller äktenskapet så har Medjugorje, och hela Hercegovina i övrigt, väldigt låga skilsmässosiffror, vilket kan ses som ett bevis på vikten av familjens roll i människornas vardag. Liksom Durkheim på ett uppfinningsrikt sätt, använder sig, av självmordssiffran för att visa på sammanhållningen i samhället, så ville även jag använda mig av antalet skilsmässor för att visa att familjen är av stor vikt för Medjugorjeborna. Men det dök upp ett problem – det är nämligen så att det inte finns några exakta siffror att få fram om skilsmässor i Medjugorje. När jag gick till kyrkan för att fråga om något sådant blev jag tillsagd att det katolska kyrkan är emot skilsmässor. Prästen gav mig en lärobok i katolicismen där jag skulle finna svar på mina frågor. Boken heter ”A Concise Catechism for Catholics” och på sidan 36 står det om äktenskapet. Frågan lyder: ”Does such undivided love between husband and wife allow divorce?” Kyrkans svar är: ”It cannot allow of divorce because of Christ’s undivided union with the Church of which marriage itself is an effective sign: ‘What therefore God has joined together, let no man put asunder’ (Matthew 19,6; Mk 10:1ff) (GS 47)”.

---

<sup>20</sup> Fritt Översatt. Kroatisk titel lyder: Osnove opce sociologije; Ante Fiamengo; Narodne novine; Zagreb 1985  
Kukic refererar till sid. 309

<sup>21</sup> Kukic; 1996; sid. 217

<sup>22</sup> Vernon 1962; sid. 324

Det finns ett sätt att kringgå detta, man kan ansöka om äktenskapet invalidisering, d.v.s. förklara att det aldrig hade funnits något äktenskap<sup>23</sup>. Det är endast möjligt om det bevisas att åtminstone en av parterna har ingått äktenskapet då han/hon var oförberedd och lovade falskt, men problemet är att det i sådana fall bildas en kyrklig domstol, med biskopen som överhuvud och proceduren kan, enligt Medjugorjeborna, pågå i flera år innan ett beslut fattas. Det är med andra ord inte så många katoliker som annullerar sitt äktenskap. Vad gäller ”civila” äktenskap (som kyrkan kallar borgerligt inledda äktenskap) så blev jag hänvisad till Citluk, en närliggande större samhälle, men dit begav jag mig inte av ett enda skäl – man gifter sig inte ”civilt” i Medjugorje. Man ser ner på ”civila” äktenskap och de som inte blir vigda i kyrkan blir automatisk ”mindre goda katoliker”. De får en stämpel som inte är så lätt att bära i ett samhälle som, praktiskt taget, lever på sitt rykte om att vara ”goda katoliker”. Dessa människor stämplas ofta som ”kommunistiska förrädare”, troligen p.g.a. Medjugorjebornas sår från det forna kommunistiska Jugoslavien och även eftersom minnena från det nyligen avslutade kriget fortfarande är färska. 1991 angreps även Medjugorje av den Jugoslaviska Folkliga Armén, som gömde sig bakom fasaden av pro-kommunistiska märken men var i själva verket längre inget annat än ett serbisktkontrollerat ”dödligt vapen” för framställningen av Storserbien. Människor i området känner fortfarande ingen tillit till kommunisterna och religionsförnekare.<sup>24</sup> Om man därtill lägger allt politiskt förtryck, utvisningar och både fysisk och psykisk tortyr som kommunisterna genomförde, blir det inte riktigt önskvärt att stämplas på ett sådant sätt. Detta leder till att samhället förlorar en vanlig grupperingsmall bestående av ”Vi” och ”De”. Nästan alla håller sig till (eller väljer att hålla sig till) den praxis som råder i samhället. På detta vis utesluts ”De”.<sup>25</sup> Genom analys av alla dessa faktorer vågar jag med gott samvete säga att Medjugorje är ett samhälle med stort familjeinflytande. Om man studerar de s.k. man – kvinna relationerna så skulle jag vilja beteckna Medjugorje som ett mansdominerat samhälle, som avviker lite grann från den ”standardmässiga” patriarkaliska utseendet eftersom det finns en paradox invävd i det hela.

---

<sup>23</sup> ”A decree of annulment declares that in fact there was no marriage from the beginning, whereas a divorce takes place between two people who are truly married.” ; A Concise Catechism for Catholics; Tolhurst James; 1993; Eerdmans Publishing Company; Michigan; sidan 36.

<sup>24</sup> Med kommunisterna menas här de ovannämnda ”stämplade” ( sidan 29 )

<sup>25</sup> Baumann; 1992; sid. 49-68

De flesta män som jag varit i kontakt med i Medjugorje, vill hellre ha söner än döttrar, eftersom söner för familjenamnet vidare, medan döttrar gifter sig och får mannens efternamn. Det paradoxala i det hela är att samhället dyrkar och avgudar ingen annan än just en kvinna. Jag upplevde inte Medjugorje som ett mansschovinstisk samhälle, utan Medjugorje liknar mera ett mansdominerat katolsk samhälle med en ganska märkbar dos av konservatism gällande förhållanden mellan man och kvinna, men som orsakas inte av religionen i så stor utsträckning som av traditionen. Medjugorjes vyer är, som jag ser det, kraftigt begränsade av kvarlämningar av de gamla impregnerade berättelser av att kvinnan är något som är skapat av mannens revben, som sedan fortsatte sin utbredning genom Islams ankomst<sup>26</sup> för att sedan (d.v.s. efter att kyrkan ändrade sin retorik av sociopolitiska skäl) få sin levnadsgnista i traditionen med förklaringen att ”så har det alltid varit”.

Om man skulle tvinga mig att beskriva hur familjen fungerar i Medjugorje och styrkan av deras sammanhållning på kortast och enklast sätt möjligt, så skulle jag jämföra den med de sicilianska maffiafamiljerna, om man bortser från kriminaliteten. Alltså en familj med starka band sinsemellan och en patriark som agerar familjeöverhuvud i viktiga sociala frågor, medan han spelar en (ofta mild) fadersroll som vilken västerländsk far som helst.

Det är med tanke på det ovannämnda som jag sätter familjen som den andra institutionen i analysen av samhällsstrukturen i Medjugorje.

#### ***4:3 Kyrkan – Religionen***

Det har efter uppenbarelserna gått en vandringsägen om hur Jesus samtalade med sin moder i himlen och det var semesterdags och han själv sa att han skulle till Kanarieöarna medan Madonnan sa att hon vill åka till en liten by som heter Medjugorje. Då undrade Jesus varför just dit? Där har jag aldrig tidigare varit. - sade Madonnan.

Medjugorje och hela Hercegovina betraktas, som jag sa tidigare, som väldigt religiösa områden. Barn går och lär sig kristendomen i kyrkan, gudstjänsten på söndagarna är nästan obligatorisk. Här uppvisar flickor och pojkar sina nya kläder, frisyrer, bilar och övriga attribut som kanske kan medföra lite pluspoäng hos det motsatta könet. Vuxna och de äldre möter varandra när mässan är slut (det är värt att nämna att det under själva gudstjänsten inte

---

<sup>26</sup> ”Det eldgamle religions- och kulturskillet mellom Roma och Bysans ble ytterliggare forsterket da de osmanske (ottomanske) invaderede Balkan fra slutten av 1300-tallet.” – Mönnesland; 1999; sidan 36

förekommer annat än böner och tillbedjan) och går igenom gamla minnen diskuterar politik och liknande. Kvinnor byter tips om goda maträtter och så vidare. När jag pratade med en man i 30-års ålder från Medjugorje så frågade jag även hur viktigt det är att gå i kyrkan? Han sa att det, för honom, var nästan viktigare att mötas än att bedja. Han sa även att jag inte får uppge hans namn eller någonting annat som kunde avslöja hans identitet, ”för då stämplas man som kommunist och förrädare”. När jag senare gjorde en uppsummering av alla svar som jag fått så kom jag fram till att Medjugorjeborna är väldigt religiösa, men den yngre delen av befolkningen ser kyrkan mera som en tradition och en institution för dop, begravningar och liknande. Det är fortfarande en, något mindre, del av ungdomarna (mest flickor) som fortfarande betraktar religionen i dess idealistiska form. De flesta av de männen, som var inte så förtjusta i kyrkan, är inte besvikna på själva religionen (de säger sig vara beredda att till och med ge sina liv för den) utan på själva kyrkoledningen. Då jag frågade varför, så svarade många att det berodde på den dåliga mottagandet av uppenbarelsfenomenet från kyrkans sida och Vatikanens vägran att erkänna Medjugorje som Mariansk helgeplats (en titel som t.ex. Lourdes och Fatima bär) efter så många år och så många undersökningar. En av de påpekade på hur ostrukturerat Medjugorje var. Han sa att han har varit i Lourdes och Fatima som pilgrim och att det är mycket bättre inrett där och att kyrkan har jurisdiktion över uppenbarelsområdena och bestämmer vad som får och inte får säljas, medan i Medjugorje kan man finna rosenkransar och underkläder vid samma stånd. De är också förvirrade över att kyrkan tillskrivs så många s.k. affärer i dagspressen. De förstår t.ex. inte hur det kan vara möjligt för biskopen i Mostar att vara delägare i ett mejeri, eller att så många präster i världen anklagas för pedofili och sexuellt ofredande. Ungdomarna är också rasande över det interna bråket i den kroatiska katolska kyrkan, där präster från S:t Petrusorden inte kommer överens med munkar från S:t Francisorden (som finns i Medjugorje). De säger att Francismunkarna lever för folket (på ett ungefärligt samma sätt som de svenska frikyrkorna). De hjälper de fattiga och gör liknande välgörenhetsarbete. Det som ungdomar tycker är det mest positiva med Francismunkarna är att deras personliga egendom är strängt begränsad till det mest nödvändiga. En lokal hjälte, och välansedd man hos nästan alla är pater Jozo Zovko, Francismunken som har burit en stor börda då uppenbarelsfenomena började. Han var skeptiker från början, men efter en ”egen” uppenbarelse under en mässa som han höll blev han omvänd och blev även den största beskyddaren av ryktena om uppenbarelsen, vilket han även som jag nämnt var fängslad för under kommunismen.

Enligt Emilé Durkheim är alla religioner likadana i grunden oavsett de former de antar i samhället. ”Religion är religion, vare sig den är mycket enkel eller oerhört förfinad och

invecklad.”<sup>27</sup> Durkheim ser enligt Österberg, ett verklig värld bakom religionen, han ser samhället återspeglas i alla religionsformer. ”När medlemmarna i ett samhälle deltar i en religiös rit av ett eller annat slag är det egentligen samhället de tillber. När medlemmarna av ett trossamfund har föreställningar om gudar och andar är dessa föreställningar egentligen symboliska uttryck för samhället<sup>28</sup>.

Att samhället återspeglas i religionen kan vid djupare eftertanke synas i alla religioner, och jag försökte här knyta an till Durkheim i min forskning. Det är klart att religionen är samhället, men av hur stor vikt är då samhället, som t. ex. det i Medjugorje för själva religionen som institution. Det verkar kanske från början som en överflödig fråga, men det är det inte i Medjugorjes fall. Det står alldeles klart att utan samhället finns det ingen religion. Det är ingen människa som tillber någon Gud om ingen människa finns överhuvudtaget. Men det är inte det som jag frågar då jag sätter kyrkan (eller religionen) på tredje plats i redogörelsen för samhällsstrukturen i Medjugorje eller genom den ”institutionella integrationen”<sup>29</sup>. Nej, frågan som jag vill ställa mig är: Hur stor vikt spelar samhället i det kyrkliga institutionella livet i Medjugorje? Det vill säga hur viktiga folk som lever i sådana förhållanden borde vara för den institutionella delen av kyrkan i Medjugorje? Vi har redan tidigare varit med om en inofficiell undersökning där jag i samtal med ungdomar i Medjugorje fann att en del av dem var missnöjda med kyrkans ledning av nämnda skäl. Sverre Moe skriver i boken ”Sociala betraktelser”<sup>30</sup> att: ”varje system måste rikta sitt strålkastarljus på den sociala verkligheten”<sup>31</sup>. I det här fallet skulle det vara att tillfredsställa dessa ungdomars missnöjen för att göra kyrkan till dess från början tänkta, ideala utseende, för folket kan bestå utan kyrkan, men kan kyrkan verkligen klara sig om den förlorar ”sitt folk”?

Detta till trots så är kyrkan oerhört mäktig i Medjugorje, och det kan man se utan att behöva åka till Medjugorje, det räcker att man loggar in på Internet och väljer [www.medjugorje.hr](http://www.medjugorje.hr). Där kan man se hur välorganiserad och mäktig kyrkan i Medjugorje egentligen är, massvis med information om olika grupper (såväl lokala som pilgrimsgrupper), föredrag, lite lokal kyrklig statistik, vittnesmål om oerhörda mängder mirakulösa tillfriskningar, information om Medjugorje för turister på 7 olika språk som sagt o.s.v. Och allt detta finner man hos en liten kyrka med dryga 4000 medlemmar. Jag tror inte att någon kyrka i t.ex. Arlöv kan skryta om

---

<sup>27</sup> Dag Österberg; 1997; sidan 187

<sup>28</sup> Dag Österberg; 1997 sidan 189

<sup>29</sup> Slavo Kukic; 1996; sidan 96 - Kukic anknyter här till tankar från Parsons som menar att ”den samhälleliga strukturen är en institutionell integration – d.v.s. en integration av olika institutioner.

<sup>30</sup> Sverre Moe; 1996; sid.23 - underkapitel ”betraktelse av betraktelser”

<sup>31</sup> Sverre Moe; 1996 sid.23

något sådant. OK, ingen kyrka i Arlov kan skryta med uppenbarelser heller, men vad sägs om Vadstenakloster? Heliga Birgitta har haft uppenbarelser där och där fanns fenomenet också (varken Lourdes eller Fatima har dem heller längre som aktiva fenomen).

Jag vill härmed inte angripa Vadstena för dess propagandanätverk utan med ett exempel påpeka Medjugorjekyrkans makalösa och oerhörda organisation och denna organiseringens påverkan på befolkningen och när det kommer till slutändan så tycker jag att kyrkan (eller religionen), med tanke på dess vikt och betydelse för bybor, med all rätt intar en välförtjänad plats i Den Medjugorianska Samhällsstrukturen.

#### ***4:4 Vikten av omgivningen***

När jag i slutet av maj 2001 nyligen begav mig till Medjugorje så åkte jag på en ”forskningsresa”, med syftet att genomföra en enkät. Då hade jag en bekant från trakten omkring Medjugorje som sällskap och guide. Då vi satt i bilen visade jag honom den utskrivna enkäten. Han rådde mig att inte genomföra enkäten på ett sådant sätt. Folk skulle bli misstänksamma mot mig, sa han, och jag skulle aldrig få en lika ärlig information som om jag genomförde den muntligt – i samtal med folk. Jag såg att han kände sig lite besvärad av min enkät som för honom verkade nog vara lite ”snokande” och jag ville inte försätta honom i ett känsligt läge. Samtidigt tyckte jag inte att det spelade någon roll för uppsatsen eftersom svaren på mina frågor får behandlas kvalitativt.

Ungdomar i Medjugorje är som ungdomar i Lund, Malmö eller var som helst annars. De klär sig modernt, lyssnar på den populära musiken, surfar på Internet, leker med mobiler och liknande. Det som är jättepulärt i Medjugorje under årets varma dagar är att tillbringa kvällarna på någon av caféernas uteserveringar eller trädgårdar, som de populärt kallas för, tillsammans med sina vänner. Vi satt på en sådan uteservering då jag genomförde min informella undersökning. ”Vårt Gäng” bestod av 8 personer exklusive mig men inklusive min reskamrat, som var den ende som visste det egentliga syftet med mina frågor. Det var 4 tjejer och 4 killar (förutom mig då). Jag ställde informella frågor mera genom att slänga in dem i samtalet om de vardagliga trivialiteterna. Jag frågade då den ena tjejen vad som var viktigast för henne? Då sa hon så här: ”Mitt arbete, min familj och mina vänner.”, de övriga instämde, och jag använde detta till att konstruera ”Den Medjugorianska Samhällsstrukturen”, samtidigt



som jag lade till religion, eftersom man kan inte bortse ifrån den i ett samhälle som praktiskt taget livnär sig på den. Men jag vill nu fokusera på det sistnämnda – vänner.

Vad innebär egentligen vänskap? I ”Sociologisk Uppslagsbok” definieras vänskap på följande vis: *”Vänskap är en primär social relation. Kännetecknande för vänskap är att den utövar inflytande och kontroll över individen, är av betydelse i socialisationsprocessen samt lämnar emotionell stöd i vissa situationer. Mest kännetecknande för vänskapsrelation är, att den erkänner, stödjer och berättigar de många olika roller som en person har.”*<sup>32</sup>

Detta ovannämnda är en tolkning av vänskap sedd ur en sociologs synvinkel.

Medjugorjeborna ser vänskapsbanden på ett sätt, som kan anses vara typisk för ett mindre samhälle. Grannar, framförallt, är av stor vikt i trakten. En gammal visdom från området säger: ”Mot grannar skall du uppföra dig som mot din bror, för när din bror inte är nära så är din granne din bror”.<sup>33</sup>

Grannen jämställs alltså, i de flest fallen, med brodern. Det rör sig inte i Medjugorjes fall enbart om ytliga grannrelationer (som att vid behovet låna t.ex. socker eller ägg), nej i Medjugorje lever din granne upp till en roll jämställd med din släkting. Han känner sig inte som främling i ditt hem och det gör inte heller du hemma hos din granne. Eftermiddags kaffe utan grannen är nästan otänkbart, det är din granne som passar dina barn då du inte kan och så vidare.

Omgivningen och invånare är hårt sammanbundna mellan varandra och det går att känna igen en ”repertoire of behavior” som är liknande hos de flesta, som sedan övergår i ett beteendemönster som, om man tar bort några mindre detaljer, i dess grund följer den uppsatta samhällsstrukturen.

Man bildar beteendemönster med sin omgivning, man försöker tänka och handla på ett alldeles enhetlig och observerbart sätt, särskilt då det gäller diskussioner om politik. Då jag var i Medjugorje talades det mycket om deportering av krigsbrottsmisstänkta kroatiska generaler till internationella domstolen i Haag. Alla invånare i Medjugorje var strikt emot detta och såg dem som hjältar och inte som brottslingar. Samma gäller till exempel uppenbarelserna (man biter ju inte den handen som matar en). När jag frågade om ett annat fall, nämligen en general som ertappades av tullen vid den italiensk-kroatiska gränsen, under dagar då jag var i Medjugorje, med inte mindre än 100 kilo kokain i sitt bagageutrymme. Då reagerade allihopa annorlunda och började kasta svordomar och förbannelser över generalen och tillägga att sådana människor borde kämpa mot det alltmera utbredda knarkmissbruket i

---

<sup>32</sup> Sociologisk Uppslagsbok; 1973; sidan 307.

<sup>33</sup> Egen översättning!

regionen. Det finns tillfälle då man i förväg vet hur omgivningen kommer att reagera gentemot individen, samt hur individen kommer att reagera gentemot omgivningen. Man skadas själsligt, åtminstone observerbart, om ens granne råkar illa ut, och gläder sig med grannens glädje. Det finns även här vissa undantag (som vissa grannbråk o.s.v.), men jag talar om de flesta fallen som jag har observerat.

Det finns fortfarande väldigt mycket kvar av det korruptiva beteendet i Medjugorje.

Korruptionen har sina starkaste rötter från kommunismen (jag tror dock inte att det finns något land i hela världen som är totalt fritt från korruption), då all egendom var statlig och då de anställda uppförde sig som om man kunde strunta i företagets egendom, eftersom det bland dem inte ansågs vara ”deras” utan statens. Jag vill här knyta an detta till mitt påstående om det interaktiva beteendet genomsydd av tillämpning av rangindelningen. Jag har märkt en sak som angår rangen; Min värd och reskamrat härstammar ur en familj som befinner sig högt på den samhällseliga hierarkin med höga utbildningsnivåer och en imponerande samhällsstatus i själva Medjugorje. Deras grannar, däremot, kommer från en vanlig jordbrukarfamilj, vilket inte hindrar söner ur de bägge familjerna att umgås och vara bästa vänner, men det märks en skillnad hos föräldrarna. Skillnaden är knapp synlig, och någon som skulle komma från Sverige utan att känna till dessa problem skulle aldrig kunna märka dem, men, eftersom jag är uppvuxen i trakten och känner till problemen, kunde jag märka att föräldrarna med lägre samhällsstatus har ett trevligare bemötande gentemot sina högt uppsatta grannar. För en utomstående kan detta te sig som vilket annat normalt beteende som helst, men för en som är lite mera insatt i situationen, för att inte säga ”en som har bott där”, ser det absolut ut som ett ”Gåva och Utbyte” beteende, för att använda sig av Zygmunt Baumanns vokabulär. Här kan det ses som en likvärdig utbyte mellan grannar, vars kvantitet har växt i samma takt med deras vänskap (från att låna ägg till att låna bilen o.s.v.). Den lägrepositionerade grannen hjälper gärna den högrepositionerade grannen i de flesta hushållsarbeten som denna inte klarar av själv: t.ex. att laga bilen eller hustaket, men i form av en likvärdig utbyte så hjälper den högrepositionerade grannen sin lägrepositionerade nabo genom att t.ex. (tack vare korruptionen) få hans son anställd i ett företag där han känner direktören. Eller som Zygmunt Baumann säger<sup>34</sup>: ”Varor och tjänster erbjuds bara för att den andra personen behöver dem och genom att vara den personen har rätt att få sina behov beaktade.”

Vikten av omgivningens bedömning är stor i Medjugorje och det kan delas upp på två olika sätt som jag visat ovan.

---

<sup>34</sup>Baumann; 1992; Sid. 113

1. I form av ett verkligt behov av sann vänskap (eftersom människan är ju en social varelse)
2. I form av ”likvärdig utbyte” (som fallet ovan anger)

## Kapitel 5

### Den medjugorianska moralen och mentaliteten

Kroatien är, som de flesta länder, inte skonat från fördomar gentemot sina grannar.

Bland de mera västerländskorienterade kroater cirkulerar det skämt som ofta övergår även till fördomar att hercegovianer är råa, barbariska, luriga och dylikt. Den fördom som uttrycks oftast är deras benägenhet för smuggling och korrupcion. Till detta finner man väldigt enkla sociologiska förklaringar i forna tider, då Hercegovina var en stenig ”appendix” till dessa områden. Hercegovina är, ett område utan större naturtillgångar. Sociologen Dinko Tomasic skriver det så här: ”I triangeln Banja Luka, Mostar, Split”, d.v.s. Hercegovina med den närmaste omnejden, utgör enligt Bicanic<sup>35</sup> i många områden den brukbara jorden mindre än en tredjedel av totala arealen.”. Dalmatien har t.ex. havets rikedomar, Slavonien i norr har den stora bördiga åkerjorden att odla och bruka, Bosnien har sina bokskogar, men Hercegovina har enbart ytliga tobaks och vinodlingar att komma med, och även detta i oerhört liten skala, främst på grund av brist på vatten.

Om jag vore en familjefader i Hercegovina med några munnar att försörja skulle jag kanske tänka så här:

Jag har 100 kilo tobak att sälja. I Hercegovina köper staten dem för ungefär 1000 kronor/kilo, men i Bosnien, eller i Kroatien kan jag sälja den ”svart” för 1700 – 2000 kronor/kilo<sup>36</sup>, samtidigt som jag undviker betala skatt till staten som i sin tur inte hjälper mig med några bidrag alls (f.d. Jugoslavien hade inte lika utvecklat bidragssystem som t.ex. Sverige). Då är det lönsammare för mig att åka dit och sälja tobaken där, men det finns ett problem – myndigheterna i f.d. Jugoslavien kommer inse att min tobak har försvunnit och inte blivit såld

---

<sup>35</sup> Tomasic; Kroaternas samhälleliga utveckling (Drustveni razvitak Hrvata); Hrvatsko sociolosko drustvo 1997; sid. 88. (Fritt Översatt) Tomasic har för övrigt varit bl.a. verksam vid Indiana University i Bloomington USA. Här hänvisar Toamsic till Rudolf Biscanic, författaren till boken Hur lever folket (Kako zivi Narod), Zagreb 1963.

<sup>36</sup> Priserna är påhittade

genom kommunistiska ”agrokombinat”<sup>37</sup> (lantbrukarnas gemenskap), och att jag har undvikit att betala skatt. Då återstår det en option till: Jag kan smuggla in 70 kilo av min tobak till Kroatien eller Bosnien och sälja den ”svart” där, medan jag säljer de resterande 30 kilo via ”agrokombinat” och anmäler till myndigheterna att jag hade bara 50 kilo tobak och att 20 kilo har jag behållit för ”egna behov”. Om jag säljer de 70 kilona i Zagreb för 1700 kronor/kilo och då får jag i vinst. Nu skulle jag börja tänka på mina principer (och min katolska tro) som inte tillåter mig att undvika att göra rätt för mig gentemot staten. Men mina barn å andra sidan, hur går det med dem? De äter nästan enbart potatis, eller kanske inte ens det, och min fru förväntar sig av mig, som ”Patre Familia”, enligt gamla könsroller, att göra något åt detta, för att inte tala om folk som baktalar oss för att vara fattiga som kyrkråttor, trots att min farfar var en av rikaste männen i trakten.

Jag står alltså inför ett svårt beslut: Att riskera fängelset eller att låta mina barn dö av hunger? Om man har i åtanke att jag har skulder sedan ifjol, som jag tog på mig för att köpa tobakssäd och dylikt och att det var dålig skörd i år, så kan jag bara inte sälja min tobak här för 1000 kronor/kilo, som knappt täcker skulderna och maten för barnen. Jag måste även köpa nya säd för det kommande året och även ved för vintern som redan knacker på dörren – då står det klart för mig – jag **måste**, jag är bara tvungen att hitta en bra smuggelväg!

I Kroatien talas det, genom fördomar, om, den s.k. ”hercegovianska moralen” – något som förknippas med dessa smugglingsrutter, som tog sin början med tobak, men, i och med tillkomsten av organiserade kriminella ligor på dessa områden och en ökad efterfrågan på ”tyngre ” droger så finns det idag välorganiserade smugglingsrutter som sysslar praktiskt taget med allt, från tobak till narkotika- och människosmuggling.

Jag har vid mina samtal med folk i Medjugorje och Hercegovina kunnat urskilja två olika av smugglare:

1. Smugglare av profession – här innefattas de professionella smugglingsligor som livnär sig på sådan verksamhet och smugglar allt från bilar, tobak till narkotika. Denna gruppen är inte alls omtyckt i Medjugorje och det talas om dem som ”bastarden som förstör ungdomarnas liv”.
2. Smugglare av nöd – i den här gruppen finns smugglingsgrupper som är påtvingade denna verksamhet av en högre makt, som t. ex. på grund av fattigdom som fallet ovan där jag tog på mig en sådan roll beskriver. Dessa människor smugglar aldrig mer än

---

<sup>37</sup> Min far berättade att det i agrokombinat redan var noggrant uträknat hur mycket skörd måste den hämtade säden ge och om man kom med mindre än så misstänktes man med detsamma för smuggling.

nödvändigt, eftersom de inte har mer än så heller. De är ganska omtyckta, och får en Robin Hood liknande stämpel i folkmun eftersom de slåss mot staten för att undvika fattigdomen och ge sina barn, och ofta även sina grannars barn mat.

Ifall dessa människor börjar smugla mer än nödvändigt och/eller börjar smugla droger eller liknande så kommer de att överföras till grupp 1 istället.

Sociologen Vuko Pavicevic (1974)<sup>38</sup> definierar moralen som ”värdebärande värdering av mänskligt uppförande och viljor, som positivt eller negativt värdefulla (eller ovärdiga) vid vilken beviljas, önskas och befäls de första, och de andra beviljas ej utan fördöms, rekommenderas ej, och förbjöds”.

Därmed kan vi konstatera att moralen utgör en skillnad mellan det goda och det onda, det humana och det som inte är humant, medan moralen samtidigt bejakar och uppmuntrar ”det goda och humana”. Jag vill nu beskriva moralen som en, så att säga, lokalmoral i Medjugorje: Vi har tidigare sett att Medjugorjeborna har en, för oss, ovanlig moraluppfattning. Den skulle man kunna urskiljas på följande sätt:

1. det är moralisk tillåtet att begå mindre lagbrott och kringgå lagen, om dessa är till nytta i nöden, men även i annat fall, bara om det inte drabbar andra enskilda individer.
2. Det är å andra sidan omoraliskt och förbjudet att begå lagbrott om dessa utgör fara och medför lidande för andra i nöd! Exempelvis så är det tillåtet att smugla tobak om dina barn lider av t.ex. hunger och om du inte skadar någon annan, men det skulle varit förbjudet för dig att t. ex. stjäla tobaken från en annan fattig person, för att dina barn ska överleva , för att om du fortsätter med dina handlingar, är den andres barn i nöd!

---

<sup>38</sup> Etikens Grunder (Osnove Etike); 1974; bokförlaget BIG Belgrad; sid. 11

## Kapitel 6: Den dinariska människan

*”Det er mennesker fra en grense, åndelig og fysisk, fra den sorte og blodige linjen som er trukket mellom menneskene pga. en tyngende og meningsløs missforståelse, Guds skapninger som det ikke burde eller skulle være noen grense imellom. Det er som grensen mellom hav og land, dømt till evig bevegelse og uro. Det er en tredje verden hvor all forbannelse har nedfelt som en følge av landets oppdelning i to verdener...”*

(Svein Mönneslands citat av Nobelpristagaren Ivo Andrics bok ”Travnikkrönikan”<sup>39</sup>)

När jag började gymnasiet i forna Jugoslavien introducerades jag med tankarna om ”den dinariska människan”. En av de främsta myntarna av denna term hette Dinko Tomasic. Jag har försökt spåra upp boken och slutligen fick jag tag i den via den kroatiska sociologiska föreningen. Termen innefattar en gemensam eller liknande mentalitet hos människor som är bosatta på de Dinariska Alporna (ett bergsområde, till största delen bestående av höga klippor i kalksten som sträcker sig från mellersta Kroatien via Hercegovina ända ner till Albanien). Man kan sammanfattande säga att den dinariska människan är en beteckning på människor som lever i områden utan fasta naturtillgångar, områden där deras elementära behov inte är tillfredsställda av naturen. Hon saknar mat, eller matproducerande råvara, och är tvungen att klara sig på ett annat sätt. Detta tvingar henne att samtidigt som hon utvecklar sina kroppsmuskler, utveckla även hjärncellerna och tvinga dem att fungera snabbare och effektivare än andras, eftersom behoven kräver det. Det är känt i forna Jugoslavien att hercegovianer är mera kampvilliga i livet än t.ex. folk från Slavonien<sup>40</sup> både då det gäller ekonomiska vinningar och utbildningen. Av Kroatiens välutbildade utgör hercegovianer en väldig stor procentuell antal. Ett känt ordspråk i trakten säger att det är förbjudet för en frisk

---

<sup>39</sup> Mönnesland; 1999; sid.58-59

<sup>40</sup> Slavonien är en bördig landskap i norra Kroatien vid gränsen mot Ungern, bredvid floderna Sava och Donau. Vetenskapen har påvisat att förr låg det där den så kallade Panoniska Havet, som senare torkade ut och lämnade bördig jord som sedan fick heta den panoniska låglandet. (e.a.)

människa att invänta gryningen i bädden. Det stora antalet direktörer, ministrar, revolutionärer, poeter, författare, läkarspecialister och liknande kommer just från Medjugorjeliknande byar i Hercegovina. Hur kan det komma sig? – undrar man. Tomasic som har utforskat ”Den Dinariska Människan”, finner anledningen i behovet av att tillfredsställa sina elementära behov. En ung student från den panoniska låglandet Slavonien i norr t.ex. behöver inte vara rädd för att dö av hunger om han/hon inte klarar av sina studier eftersom han kan återvända hem till sin bördiga jord, men vad återstår för en hercegovian? Det handlar om antingen att återvända hem till misären i sin lilla hembyn och den eviga kampen med tiden, tunga arbetsredskap för jordbruk, fattigdom, fabriker och smuggling – eller att slutföra sina studier och hitta ett välpassande jobb i staden med utbildningen som inträdesbiljett. För att bli välmående medborgare (ytterligare en anknytning till moralen och ”av nöd” beteendet) finns det om man ser det ur ”dinaroidens” synvinkel två möjliga vägar att följa.

1. Det Hederliga Alternativet; Det vill säga att med hjälp av sin utbildning kämpa sig uppåt i samhället. De som har provat på denna metod vet att den sällan är möjlig att genomföra alldeles hederligt och fint i Hercegovina (kanske just på grund av den skyhöga korruptionen) – eftersom man kan inte klara sig som individ, helt utan kontakter och så vidare...
2. Det Andra Alternativet; Avsiktligt sätter jag inte här ”Det Ohederliga Alternativet” eftersom det kan vara så att man kommer från en fattig familj, som inte har råd med utbildningen, eller att man t.ex. är dyslektiker och handikappad på detta eller något annat sätt. Vad gör man då? Om man är stor, stark och modig blir man mycket lätt en gangster och tar på sig den rollen för att skaffa sig respekt och rikedomar. Det Andra Alternativet blir då att kringgå lagen eller att motsätta sig den direkt, i extremare fall.

Tomasic fungerade här som en stor inspirationskälla eftersom han för det första kommer från områden (de dalmatinska öarna) med en liknande mentalitet. Detta gör att han förstår situationen samtidigt som han är akademiker och dessutom även sociolog. Jag kommer försöka återge en del av Tomasics synpunkter på kroater i dessa områden. Jag vill reservera mig för eventuella grammatiska fel eller översättningsfel, eftersom boken är skriven på kroatiska.

Tomasic menar att man inte bör se på de gamla slaverna som en enhet som började skilja sig åt i olika små enheter vid deras ankomst till det nuvarande Balkan, alltså under folkvandringstiden. Han insisterar på att man ska se en utvecklingsprocess hos en

människogrupp som en dynamisk rörelse och aldrig som något som skedde genom evolution.<sup>41</sup> Tomasic påstår att slaverna kom som en organiserad enhet bestående av flera ”undergrupper” från sitt fornhemland. De mest betydelsefulla av dessa ”undergrupper” delar han i två olika kulturer – samfundskulturen och stamkulturen. Han säger att enligt hittills genomförda sociologiska och etnologiska undersökningar ser det ut som om det har funnits två olika typer av slaviska folkförflyttningar på Balkan. I det första fallet rörde det sig om en fredlig genomträngning av människor som intog mindre och isolerade sammanhängande helheter av odlingsbar jord och odlade den. Denna kultur har på ett fredligt och ekonomiskt sätt intagit den Balkanska halvön. Tomasic kallar denna kultur för samfundskulturen enligt de samhällseliga organiseringar som var vanligast hos dem. Han säger också att dessa ”undergrupper” sällan kom i konflikt med de regerande skift och att det är nog därför man har så få skrivna källor om dem<sup>42</sup>. Den andra typen av slaviska folkförflyttningar intog strategiska positioner i närheten av jordbruk och trafikerade vägar där de drev boskapsodlingen men till större del levde de som rövare och rånare. Dessa ”undergrupper” hade en välutvecklad anfallsteknik vilket gav dem möjligheter att behålla de strategiska punkter som de intog. Dessa undergrupper har, enligt Tomasic, intagit Balkan politiskt och denna kultur kallar han för stamkulturen. Strategiska punkter beskriver han ofta vara ogenomträngliga för andra och ligga vid de dinariska alpernas kalkstens klippor.<sup>43</sup>

Dessa nomadiska stamkulturer var väldigt patriarkaliska i sin struktur. Familjfadern behöll den absoluta makten även över sina sonsöner och deras barn.<sup>44</sup> Han säger att det i dessa stammar väldigt tidigt utvecklades religioner och att man var väldigt energiska med detta.<sup>45</sup>

Eftersom samfundskulturen är av ringa betydelse för den dinariska människans utveckling kommer jag begränsa mig till Tomasics beskrivningar av de viktigaste dragen hos stamkulturen.

Tomasic menar att stamkulturen utvecklade en stark känsla för blodsband just på grund av att de levde i den ständiga osäkerhet och med en känsla att alltid vara beredda på både att försvara sig och att anfälla.

Ytterligare ett viktigt kännetecken för ”dinaroiden” är enligt Tomasic borgliknande hus som byggdes just p.g.a. den förutnämnda beredskapen till försvaret. Dessa hus kallas ”kule” och kvarlämningar finns synliga än idag i dinariska trakterna.<sup>46</sup>

---

<sup>41</sup> Tomasic; 1997; sid.13-15

<sup>42</sup> Tomasic;1997; sid. 15

<sup>43</sup> Tomasic; 1997; sid.16-17

<sup>44</sup> Tomasic;1997; 18

<sup>45</sup> Tomasic;1997; sid 18-19



Det är svårt att finna relevanta källor om den dinariska människan från utlandet, trots att det handlar om ett livligt diskuterat begrepp i hela forna Jugoslavien. De flesta källor är väldig partiska i den här frågan. Oftast rör det sig om två sorters partiskhet: antingen är det hercegovianer eller folk från dess sydvästra anslutning s.k. ”Dalmatinska Zagora”<sup>47</sup> som skryter om sin mentala överlägsenhet över alla andra och sin patriotism under förflutna krigsskeenden eller är det stadsbor som kritiserar de förutnämnda. Därför var jag tvungen att förlita mig på Tomasics bok. Vissa kompletteringar har jag hittat i Svein Mönneslands bok ”Före Jugoslavia og Etter”, som jag hade som lärobok då jag gick en kurs i sydosteuropakunskap vid Lunds Universitet. Jag lyckades finna en webbplats på Internet som jag finner vara någorlunda pålitlig. På ”Illyria page”, som sidan heter, står det bland annat en geografisk indelning på olika områden som tillhör den dinariska regionen. Den lyder så här: ”*Dinaric region contains continental Dalmatia, Dalmatian Zagora, Konavle, Lika, Kordun, Banija, Hercegovina, Bosnia, Montenegro, Rascia or Sandjak, Sumadija, Morava region, North Albania, Kosovo and Metohia and today's Republic of Macedonia*”.<sup>48</sup>

Tomasic klassificerar också den dinariska människotypen inom samma områden som ”Illyria Page”, med undantag av att han väljer att kalla de för ”stamkulturen” istället. Tomasic framlägger flera intressanta observationer av stamkulturen som kan vara relevanta även då man talar om Medjugorje och kan hjälpa till att förstå mentaliteten hos den här gruppen bättre. Tomasic lägger märke till två anmärkningsvärda saker som även i dag är aktuella. Han talar om ”rivaliteten i heroismen” samt ”den eviga frågan om vem det är som är bättre och sämre, vilket gav starka framknuffningar till utvecklingen av egna ambitioner”<sup>49</sup>. Vidare menar han också att dessa egenskaper förstörades av ”kunnigheten av imagination”<sup>50</sup>, där man via komparationer med mytiska symboler gjorde människor till hjältar genom barder och deras populära sånger på s.k. ”Gusle”, ett ensträngat instrument som liknar en västerländsk lyra.<sup>51</sup> Även Svein Mönnesland understryker vikten av sångerna hos balkanfolken.

---

<sup>46</sup> Tomasic; 1997; sid. 65-66 – ”Kule” betyder ungefär borgen – fritt översatt

<sup>47</sup> ”Området bakom berg” – egen översättning

<sup>48</sup> [www.geocities.com/zakus\\_1999/Illyria.html](http://www.geocities.com/zakus_1999/Illyria.html)

<sup>49</sup> Tomasic; 1997; sid.69-70

<sup>50</sup> Tomasic; 1997; sid.69

<sup>51</sup> ”The gusle is a one-stringed, in rare cases two-stringed, instrument, which is used by Balkan singers of epic poems in order to add to their folk epic verses a specific musical suite. It is usually made of maple wood. The main parts of the gusle are: a pelvis-shaped body, covered by animal skin; a neck, the narrow part of the gusle with a screw at the top, used for tightening the strings; a head, decorated with an ornament in the form of an animal head, a state coat of arms or some other pattern; and a bow, which is also decorated with various drawings or metal rings. Both the gusle strings and the bow strings are made out of horse hair.”

Citat ur Ivan Colovics ;Ph. D. i etnologi vid den serbiska vetenskapsakademien; Who owns the Gusle?; hämtat från boken The Balkans in Focus; skriven av Sanimir Resic och Barbara Törnquist-Plewa; Nordic Academic Press 2002; sidan 59.

Han skriver följande: ”Også den muntliga tradisjonen var med på å bevare nasjonalfølelsen gjennom århundrene. Særlig de episke ”heltevisene” ble viktige for å holde den historiske tradisjonen levende. De ble fremført till akkompagnement av gusle, et enstrengt instrument som ble spilt med bue. Sangern, guslari, som ofte var blinde, fortalte om Kosovo-slaget” ... ”og hajduk-ene som kjempet mot tyrkene som fredløse. Denne tradisjonen med å berette viktige historiske begivenheter i form av gusle-sanger, har holdt seg opp till våre dager i de mer avsidesligende delene av landet.”<sup>52</sup>

Mönnesland bekräftar Tomasic tankar och säger att: ”Oppe i de store fjellområdene som strekker sig genom Montenegro og Bosnia, har livet vaert preget av kampen att overleve. Den ”dinariske” folketyper er barskere, mer miltaristisk nærmere det gamle stammesamfunnet, her holdt blodshevnen seg till nyere tid .”

Även Tomasic ser blodshämnden och hejdukkulturen som viktiga inslag hos den dinariska människan. Han menar att hejdukar framkommer i många kulturer. Jag kom att tänka på legenden om Robin Hood och våra snapphanar. Men att det är betydelsefullt att inse vikten av omgivningen vid skapelsen av denna kultur, eftersom hejdukarna sällan kan utföra sina utbrytargärningar utan en stark stöd från omgivningen<sup>53</sup>. Även Mönnesland säger liknande om hejdukarnas påverkan på omgivningen. Han menar att: ”Den romantiske dyrkingen av hajdukene, fredløse som sloss mot tyrkerne var et viktig element i balkankulturen.”<sup>54</sup>

Jag anser att kunskapen om den dinariske människotypens historiska prägel kan öka vår förståelse för Medjugorje och även Balkan i övrigt, eftersom det är vanligt att denna människotyp även kallas för den balkanska människan.

## **Kapitel 7: Medjugorjefenomenet genom religionssociologin**

När jag bestämde mig för att skriva om Medjugorje hade jag inte för avsikt att vidröra uppenbarelsefenomenet överhuvudtaget. Min avsikt var att framvisa Medjugorjes sociologiska del. Jag ville, med den här c-uppsatsen påpeka att jag har lärt mig sociologins viktigaste budskap och att jag kan applicera dem i verkligheten, samtidigt ville jag göra även något som var ”mitt eget”, d.v.s. jag ville hitta något tema som ingen (eller åtminstone inte många) sociologer har tagit itu med innan. Att beskriva Medjugorje från den sociologiska sidan, utan att vidröra uppenbarelsefenomenet skulle kunna liknas vid ”svart-vita fotografier

---

<sup>52</sup> Mönnesland; 1999; sid 96.

<sup>53</sup> Tomasic; 1997; sid.76.

<sup>54</sup> Mönnesland; 1999; sid.53.

från en blomsterutställning”. Därför kommer jag i detta kapitel försöka ge en religionssociologisk analys av uppenbarelsfenomenen i Medjugorje och till dess följder. På så sätt sätter jag fokus på uppenbarelsen och ger en återblick på kyrkan. Jag kommer samtidigt att ge egna aspekter på dessa (o)naturligheter, samtidigt som jag anger varifrån jag hämtar utgångspunkter för mina tankar.

## 7.1 Att studera religionen sociologiskt

Många undrade, även jag själv i smyg, hur jag skulle kunna förklara uppenbarelsfenomenet som sociolog, men då hittade jag en bok, som förändrade min syn och befriade mig från dessa svårigheter. Boken heter ”Sociology of Religion” (1962, och är skriven av sociologen Glenn M. Vernon, som är verksam vid Brigham Young University, som ligger i USA, eller rättare bestämt i staden Provo i delstaten Utah. I boken ägnar Vernon ett kapitel åt just sociologins utforskning av religion.

Jag ville inte gå in i utforskningen av själva uppenbarelsfenomenet, eftersom det skulle utgöra ett alldeles för stort problem, som skulle ställa mig framför en vägg utan återvändo och orsaka en tidsförlust som i sin tur skulle orsaka en oavslutad uppsats där teorierna övergår min kompetens. Det skulle komma en större mängd teorier och utforskningar som skulle varit mera teologiska och parapsykologiska – psykologiska än sociologiska. Jag lät mig istället guidas av Vernons meningar där han säger: ”Sociology is the scientific study of human interaction. The sociologist is primarily concerned with gaining and understanding of the social behavior of men”<sup>55</sup>.

Då såg jag på Medjugorje ur en annan, jag skulle även våga säga, mera sociologiskt synvinkel. Jag förkastade mina teorier och fördomar om uppenbarelsfenomenet och såg istället en förändring orsakad av religionen. Det är ett sådant fenomen jag haft för avsikt att framvisa i det här uppsatsen. Men om man ska tala om ett samhälle i ständig utveckling och förändring, som har, som sagt, orsakats av ett religiöst fenomen så går det enligt Vernon till på följande sätt:

### - **Forskaren lyssnar på empirin!**

Vilket enligt Vernon betyder att forskaren uppmärksammar ting existerande utanför forskaren och tillgängliga för sinnen. Han är oberoende av sina forskningsobjekt och har objektet tillgängligt för studierna. Objektet måste finnas kvar för studierna, han måste

---

<sup>55</sup> Vernon; 1962; sidan 4.

kunna ta det till sig genom omvändning av sina sinnen. Han säger att forskaren inte kan studera t.ex. gremliner eller spöken, eftersom han inte kan hitta empiriska bevis på att sådana ”ting” existerar.

- **Vetenskapen kräver ett objektvt annalkande!**

Forskaren använder ett objektvt framträdande då han studerar sina data – en opartisk närmande utan förutfattade meningar.

**Vetenskapliga fakta är bestyrkbara!**

Enligt Vernon leder detta till ännu en viktig karakteristik av vetenskapen – vetenskapen kräver nämligen bekräftelse och bevis. (Medjugorjefenomenet är utforskat och utforskas ännu med alla möjliga vetenskapliga och paravetenskapliga medel inklusive även lögn-detektorer och ännu mera förtroendeskapande teknik och ingen har lyckats bevisa att det varken handlar om en bluff eller sanning). Vernon säger att det måste, genom tillämpandet av likadan metod, i ett forskningsarbete, vara möjligt även för andra forskare att uppnå likadana resultat. Jag instämmer här, men bara delvis. Det kan inte vara lika stora möjligheter och lika goda förutsättningar för en utomstående att genomföra en sådan ”intervju” som jag gjorde – först och kanske även största hindret skulle vara språket. Det skulle göra en utomstående forskare främmande och, som min reskamrat sa, även folket är misstänksam mot denne. Folket som vi talar om har blivit utsatt för mycket förtryck från olika säkerhetspolisiära organisationer och är misstänksamma mot enkäter och liknande, eftersom de är vana vid att t.o.m. ett fel uttalat ord kan stå en väldigt dyrt.

- **Forskare använder sig av en amoraliskt annalkande**

Vernon säger att, när man som forskare, studerar ett fenomen så bör man inte bry sig om hur det borde vara utan om hur det egentligen är. (Vilket dock ej exkluderar mitt framvisande av den Medjugorianska moralen utan ger en viss verifiering till hela forskningsarbetet)

- **Vetenskapen experimenterar**

Karakteristiken för vetenskaplig metod innefattad i ordet ”empirisk” är, enligt Vernon, den extensiva experimenteringen.<sup>56</sup>

---

<sup>56</sup> Vernon; 1962; sidor 5-13

## 7.2 Vad är inte en religionssociologisk studie?

Glenn Vernon ägnar ett kapitel åt detta i sin bok, men jag skall, på grund av uppsatsens omfång bara försöka återge dess främsta drag.

- **Religions sociologiska studier är inte en utredning om huruvida religiösa idéer är sanna eller falska!**

Vernon hänvisar till Kingsley Davis som indicerar att ”om religiösa idéer är sanna eller falska är, troligen, det minst viktiga frågan för socialvetenskapen”. (G.V. sid. 16)

- **Studier av sociologisk karaktär är inte en attack gentemot religionen!**

Vernon säger att: ”the realm of the supernatural and the realm of the values cannot legitimately be attacked by scientific tools.” (G.V. sid.17)

- **Religions sociologiska studier är inga program av sociala reformer!**

Vi vill, enligt Vernon, veta vad som är, och inte vad som ”ought to be”<sup>57</sup>.

Genom att betrakta dessa ovannämnda regler, skapade jag mig tillräckliga ramar för att inte överskrida en sociologisk plan genom ingången i, samt påverkan av, religionen, som är hårt förknippad med (och med orsaken till) med mitt undersökningsobjekt.

## 7.3 Religions sociologisk syn på vissa faktorer vid förändringen av Medjugorje

### 7.3.1 Myten

Berndt Gustavsson<sup>58</sup> skriver att dagens religions sociologi ”ser i myten en levande verklighet för dem som tror på den och handlar efter den”. För honom är myten ”en social verklighet”<sup>59</sup>. Han lägger in ett utdrag ur Bronislaw Malinowskis tankar, som menar att myten ”rymmer en hel teori om den social organisationen hos det folk som är bärare av myten”<sup>60</sup>. Han säger också att i myten träder urbilderna fram som i sin tur strukturerar hela tillvaron. Gustafsson hänvisar åter till Malinowski på samma sida, som säger att ”tron på en försyn och en universums store arkitekt finns i ett otal mytologiska kosmologier”. Jag vill här knyta an det

---

<sup>57</sup> Vernon; 1962; sidan 17

<sup>58</sup> Berndt Gustavsson; Religions sociologi; Scandinavian University Books; Stockholm; 1965

<sup>59</sup> Berndt Gustavsson; 1965; sidan 41

<sup>60</sup> Berndt Gustavsson; 1965; sidan 41

ovan sagda till mitt forskningsobjekt; Påven Johannes Paulus II har sagt till en grupp läkare att ”världen idag har förlorat mening av det övernaturliga. I Medjugorje har många letat efter, och hittat denna meningen i tillbedjan, fastan och bikt.”<sup>61</sup>

Madonnan i Medjugorje kallas (på grund av sitt budskap och framförallt den allra första budskapen) för ”Fredens Drottning”. Enligt Gustavsson förutnämnda syn på myten som en levande verklighet för dem som tror på den och handlar efter den, skulle det, sagt även med påvens ord, betyda att människorna strömmar till Medjugorje för att hitta sin ”levande verklighet”, i tron på det övernaturliga. Men likväl även i tron på att ”mirakelns tid” inte är förbi (det har skett många ”mirakel” i Medjugorje, som t.ex. tillfrisknanden från kroniska sjukdomar och övriga medicinska men även parapsykologiska fenomen vars förekomst den moderna vetenskapen inte kan förklara<sup>62</sup>). Myten verkar skapa ett kollektivt medvetande i Medjugorje. Emile Durkheim skapade begreppet ”det kollektiva medvetandet”.

Han säger: ”Man kommer dock att invända att ett fenomen bara kan vara kollektivt, då det är gemensamt för alla samhällsmedlemmar eller åtminstone för ett flertal. Helt uppenbart; Men om det är allmänt så är detta fallet emedan det är kollektivt (d.v.s. mer eller mindre obligatoriskt); och inte omvänt kollektivt emedan det är allmänt. Det är ett tillstånd i gruppen, som uppträder hos de enskilda, därför att det tränger sig på dem.”<sup>63</sup>

Det kollektiva medvetandet innebär uppenbarlig genom uppenbarelser i Medjugorje, genom ”myten” om Madonnan, att staden förändras och får en ny, skepnad och att det finnes en kollektivt intresse av det hela. Man kan uttrycka sig lite teologiskt och säga att Medjugorje och folket ”återfinner sin tro och sitt hopp” genom myten.

### 7.3.2 Magin

Gustavsson skriver att ”Ingen religionssociolog kan bortse från magin, även om denna icke får förväxlas med religionen.” Det har visst funnits magi (och finns fortfarande) rörande händelserna i Medjugorje. Då tänker jag främst på själva uppenbarelsefenomenet i sig och de medföljande händelser som har blivit dokumenterade. Bland annat så har 2 kvinnor blivit helade genom bönen från Multiplex Sclerosis (MS), (som är en obotlig sjukdom). 25 professorer, läkare och läkarspecialister från hela världen, samlade i ett lag satte ihop över

---

<sup>61</sup> [www.medjugorje.hr](http://www.medjugorje.hr)

<sup>62</sup> se fler exempel på [www.medjugorje.hr](http://www.medjugorje.hr)

<sup>63</sup> Sociologisk Uppslagsbok; 1973; sid. 138

200 dokument till en bok om detta där deras slutsats var att det handlar om ett tillfrisknande som ej har skett på ett ”vetenskapligt område”<sup>64</sup>.

Det har, enligt samma källa, förekommit synliga ljusfenomen och förändringar av solens ljus under själva uppenbarelserna, som, nästan alla av de flera tusen närvarande, började betrakta som mirakel.

Malinowski hävdar, som Gustavsson vidareför, att religionen sysslar med den mänskliga existensens fundamentala problem (frälsning, döden etc.), medan magin alltid tar itu med specifika, konkreta och detaljerade problem som bl.a. god skörd eller god hälsa.

Gustavsson säger även att skillnaden blir att i religionen ber man och offerar, medan i magin manipulerar man.<sup>65</sup>

Han framför även Malinowskis teori att ”magin nyttjas, när människan inte genom vanlig bruk av vetenskap eller rationell teknik kan kontrollera händelser av betydelse för henne själv”<sup>66</sup>.

Jag håller med om detta eftersom även dessa två helade kvinnor säger i sitt uttalande som finns på den förutnämnda källadressen att de, efter att ha provat de flesta medicinska helningsmetoder, vände sig till Madonnan och till Gud. Det finns även otaliga exempel på detta, särskilt i dagens ”alternativa” tider, då det har blivit populärt att söka bot hos helare av olika slag, att man, efter att utan framgång ha provat de flesta medicinska metoder vänder sig till magin.

## **Kapitel 8: Slutsatser sammanvävda i en epilog**

Jag har kommit fram till många motstridiga slutsatser under denna undersökning. Madonnan i Medjugorje betyder mycket för många, och därför går det inte att bortse från religionen som påverkningsfaktor för samhällets utveckling. Samtidigt är man begränsad av, framförallt uppsatsens storlek, och även av att visa saker lämnar sociologins kompetensområde och övergår till parafysiska och övernaturliga fenomen.

---

<sup>64</sup> [www.medjugorje.hr](http://www.medjugorje.hr)

<sup>65</sup> Berndt Gustavsson; 1965; sidor 42-43

<sup>66</sup> Berndt Gustavsson; 1965; sidan 43

Det har skrivits mycket om Medjugorje. Man har antingen försökt bevisa att Madonnan existerar eller att hon inte existerar och att det hela är bara en bluff, men ingen har sett den tydliga samhällseliga förändringen, som har orsakats av uppenbarelserna.

Enorma debatter har pågått om Medjugorjes ställning inom kyrkan och varför kyrkan inte erkänner Medjugorje som ett Mariansk helgedom. Svaren var olika allt från bråk inom vissa prästerliga fraktioner till att Medjugorje uppenbarelseplatser, som jag nämnt tidigare, inte har likvärdig strukturell uppbyggnad som exempelvis Lourdes och Fatima, där kyrkan äger rätt till uppenbarelseområdena på ett ungefärligt sätt som de svenska universiteterna hade en gång i tiden över sina campus. Alltifrån kyrkan jurisdiktion fram till att Medjugorjes turistbasarer, som alltmer liknar de mindre respektingivande basarer där man kan köpa allt annat än sådant som bör representera Madonnan och den katolska kyrkan. Man talade även om den omtalade dinariska mentaliteten som präglas av krig och olagligheter och som sätter stopp för kyrkans vidare agerande mot erkännande. Pro-katolska röster talade å andra sidan om den kloka och smarta katolska kyrkan som tar god tid på sig innan den fattar ett så viktigt beslut. Svaren är verkligen många och det är upp till var och en att välja bland dem.

Jag ville från början göra en jämförelse mellan då och nu, d.v.s. försöka framvisa byn Medjugorje och dess obetydlighet för regionen, och jämföra den med dagens Medjugorje, en stad som har vuxit upp, som det officiellt förklaras av Medjugorjebor, av "Gastarbeiters" pengar, som de hade sparat under sitt arbete utomlands. Åt andra sidan så ser man att det har vuxit fram hotellanläggningar, restauranger med lokala menyer på sin matsedel, men med även övriga rätter som man kan finna på matsedlar hos respektabla västerländska restauranger. Det är viktigt att nämna at, trots de stora ekonomiska vinningar, så fortsätter Medjugorjeborna att leva enligt gamla traditioner med mannen och storfamiljen i centrum. Jag lyckades däremot inte skaffa fram fakta som behövdes för att göra en sådan jämförelse utan var tvungen att göra en forskningsresa som i sin tur innebar vissa andra svårigheter som jag nämnt tidigare i texten.

Jag bestämde mig att istället ge en inblick både i människor, mentaliteten och även andra historiska faktorer, som har påverkat Medjugorjes hastiga uppgång. Jag kände mig manad att försöka återge vissa tankar och mina egna intryck kring fenomenet som kallas för "den dinariska människan", och som får en allt större plats i debatter på Balkan.

Mina forskningsförsök i Medjugorje präglades av des lyckade möten men också misstänksamhet. Det var svårt, trots min bakgrund, som gjorde att jag kom närmare människor än en utomstående hade gjort, att studera Medjugorje och dess invånares tankesätt. Jag kan bara tänka hur mycket svårare det skulle vara för en utomstående. Människor visade



sig vara misstänksamma mot all slags undersökningar, man kan finna en förklaring i det mångåriga politiska förtrycket i området där ett enda ord kunde skilja mellan frihet och fängelse. Jag har försökt att vara så objektiv som möjligt, samtidigt som jag aktade mig för att inte låta vissa faktorer påverka mitt omdöme, som t.ex. mitt ursprung i trakten och ett gästfrihet som vi svenskar inte är vana vid. Jag har gjort ett förtydligande av Medjugorjes vardag, dess invånare och deras livssyn. Jag har gett en inblick i historiska skeenden, dinariska människans värld, hennes kamp för överlevnad mot de hårda naturliga förhållanden men även det eviga förtrycket från olika regimer som orsak till vissa handlingar eller att människan egentligen är en produkt av de sociala omständigheter som hon befinner sig i.

Jag anser inte att jag har gjort ett bra arbete, men jag låter andra döma det. Det enda jag med säkerhet kan säga är att den här uppsatsen är och förblir något som verkligen har gjort mig än mer intresserad av sociologin och fått mig att inse dess enorma vetenskapliga betydelse och möjligheter.

## **Litteraturförteckning**

### **”Fredens Drottning”**

#### **(Medjugorje – ett samhälle i utveckling)**

##### **Tryckta källor:**

Andersson, Sten; 1997; Känslornas Filosofi; Symposium Förlag; Stockholm/Stehag  
Baumann, Zygmunt; 1992; Att tänka sociologiskt; Bokförlaget Korpen; Göteborg  
Durkheim, Emilé; 1978; Sociologins metodregler; Bokförlaget Korpen; Göteborg  
Gustavsson, Berndt; 1965; Religionssociologi; Scandinavian University Books; Stockholm  
Kukic, Slavo; 1996; Sociologija; HKD Napredak; Mostar  
Moe, Sverre; 1996; Sociologisk Betragtelse; Studentlitteratur; Lund  
Mönnelund, Svein; 1999; Före Jugoslavie og Etter; Sypress; Oslo  
Pavicevic Vuko; 1974; Osnove Etike; BIG; Beograd  
Resic, Sanimir & Törnquist-Plewa, Barbara; 2002; The Balcans in Focus; Nordic Academic Press; Lettland  
Sociologiskt Uppslagsbok; 1973; Rabén och Sjögren  
Tolhurst, James, Fr; 1993; A Concise Catechism for Catholics; W.B. Eerdmans Publishing Company; Grand Rapids, Michigan  
Tomasic, Dinko; 1997; Drustveni Razvitak Hrvata; Naklada Jesenski i Turk; Zagreb  
Vernon, M. Glenn; 1962; Sociology of Religion; MC Graw – Hill; New York  
Österberg, Dag; 1997; Emilé Durkheims samhällsteori; Daidalos; Uddevalla  
Gospine Poruke Zupi Mejugorje (Madonnans meddelande till Medjugorjes församling); okänt  
ugivare; inhandlad på en loppmarknad i Medjugorje;

##### **Övriga Källor:**

[www.medjugorje.hr](http://www.medjugorje.hr) - Medjugorjes officiella webbplats  
[www.geocities.com/zakus\\_1999/Illyria.html](http://www.geocities.com/zakus_1999/Illyria.html) - Illyria Pages webbplats  
Insamlad material från forskningsresor, samtal och empirin.

